

Защитени зони от Натура 2000 по Директивата за местообитанията и Директивата за птиците по българското черноморско крайбрежие

Странджа BG0001007

Защитена зона по Директива за местообитанията, която припокрива защитена зона по Директива за птиците Странджа BG0002040 и граничи на запад с защитена зона Дервентски възвишения BG0000219, а на север с защитена зона Босна BG0000208.

Разположена в Черноморски биогеографски регион.

Общата площ на защитената зона е 1 182 250,30 декара, надморска височина от 0 до 657, средна н.в. 326. Над 80% от зоната са гори, 15% са храсталаци, орни земи и пасища, 2% море и 1% урбанизирани територии.

Зоната включва дялове от Странджа планина и нейните покрайнини, спускащи се в Черно море, както и двукилометровата крайбрежна зона.

Зоната включва основно значителни територии гори – балкано-панонски церово-горунови гори (код 91M0), западнопонтийски букови гори (код 91S0), крайречни смесени гори от *Quercus robur*, *Ulmus laevis* и *Fraxinus excelsior* или *Fraxinus angustifolia* покрай големи реки (код 91F0), алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (код 91E0). Това е най-важната зона за опазването на западнопонтийските букови гори. В зоната има 2 големи и 2 малки устия на реки (код 1130).

Преобладаващата дължина на крайбрежната ивица е заета от скали, които спадат към местообитанието стръмни морски скали, обрасли с ендемични видове *Limonium* (код 1240). Белите (код 2120) и сивите дюни (код 2130) са под формата на тясна ивица край плажовете - основно в близост до устията на реките.

Това е най-важното място за южната блатна костенурка (*Mauremys caspica*) в Черноморския район. Важни местообитания също така за обикновената блатна костенурка (*Emys orbicularis*), червенокоремната бумка (*Bombina bombina*) и видрата (*Lutra lutra*), шипоопашата и шипобедрената костенурки (*Testudo hermanni* и *Testudo graeca*) и пъстрия смок (*Elaphe quatorlineata sauromates*). Последните обитават територии с не гъста храстова растителност, границите между гъсти гори и пасища или обработваеми земи, синори в земите с екстензивно земеделие. Зоната е от изключително значение за опазване на резовския карагъз (*Alosa tanaica*) и серия от безгръбначни животни като осмодерма (*Osmoderma eremita*), алпийска розалия (*Rosalia alpina*), *Bolbelasmus unicornis*, Еуфидриас (*Euphydrias aurinia*), Обикновен паракалоптенус (*Paracaloptenus caloptenoides*).

Цялата отговорност за съдържанието на изданието се носи от Черноморска мрежа на неправителствените организации и при никакви обстоятелства не може да се приема, че то отразява официалното становище на ФМ на ЕИП и Договарящия орган.

Странджа BG0002040

Защитена зона по Директива за птиците, която припокрива защитена зона по Директива за местообитанията Странджа BG0001007 и граничи на запад с защитена зона Дервентски възвишения BG0000219, а на север с защитена зона Босна BG0000208. Разположена в Черноморски биогеографски регион..

Общата площ на защитената зона е 1 163 894,31 декара (ДВ 106 от 2008 г.), надморска височина от 0 до 691, средна н.в. 247.

Странджа обхваща части от едноименната планина, разположена в най-югоизточната част на България. На юг и югозапад следва държавната ни граница с Турция, на изток - Черно море между град Царево и село Резово, а на север върви по рида Босна, който е главен вододел между река Велека и реките Ропотамо, Факийска, Изворска, Дяволска и Караагач. Главната река, протичаща през парка, е Велека с нейния водосборен басейн. По-малка част от територията се пада на водосбора на граничната река Резовска. Долината на река Велека е обградена от ниски планински хълмове предимно обрасли със стари гори. Районът е слабо населен и сравнително слабо повлиян от човешкото присъствие. Странджа се характеризира с голямо разнообразие на местообитанията, като доминиращи са широколистните листопадни гори с подлес от лавровидни храсти и средиземноморски видове. Високите части са обрасли с дъбови гори от източен горун *Quercus polycarpa*, благуни *Quercus frainetto*, цер *Quercus cerris*, смесени с източен бук *Fagus orientalis* и други дървесни видове. Естествени гори от източен бук с богат подлес от вечнозелени храсти заемат доловете и сниженията по склоновете. В подлеса на буквите и горуновите гори се срещат някои терциерни реликти - странджанска зеленика *Rhododendron ponticum*, странджанска боровинка *Vaccinium arctostaphylos*, странджанско бясно дърво *Daphne pontical*, мушмула *Mespilus germanica* и др. Откритите пространства са представени с мезотермни ливади, пасища, горски поляни, смесени със степни растителни съобщества от пасищен райграс *Lolium perenne*, обикновен сеноклас *Cynosurus cristatus*, броеничеста ливадина *Poa sylvicola* и със значително участие на едногодишни бобови и житни треви от средиземноморски и субсредиземноморски тип. Изоставените ниви заемат голяма част от откритите пространства. Поречията са обрасли с крайбрежни храсталаци и горска растителност, главно бяла върба *Salix alba*, тритичинкова върба *S. triandra* и елша *Alnus glutinosa* и периодично заливани участъци с хигрофитна и хидрофитна растителност. За приустийните части на реките Велека и Резовска са много характерни крайречните (лонгозни) гори с преобладаване на полски ясен *Fraxinus oxycarpa*. Сравнително малък е относителният дял на крайбрежните скали и пясъчни плажове с псамофитна растителност, както и на земеделските площи.

На територията на Природния парк Странджа са установени 260 вида птици. От срещаните се видове 112 са от европейско природозащитно значение (SPEC) (BirdLife International, 2004). Като световно застрашени в категория SPEC1 са включени 12 вида, а като застрашени в Европа съответно в категория SPEC2 - 29 вида, в SPEC3 - 71 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 96 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. Те са вписани също в приложение I на Директива 79/409 на ЕС. Странджа е едно от най-важните места в България от значение за Европейския съюз за много застрашени видове птици като черен щъркел (13 двойки), орел змияр (4-6 двойки), малък креслив орел (около 20 двойки), скален орел (между 5 и 7 двойки), малък орел (3-5 двойки), сив кълвач (80 двойки), среден пъстър кълвач (около 1000 двойки), белогърб кълвач (между 60 и 200 двойки), горска чучулига (около 1000 двойки), голям маслинов присмехулик (около 200 двойки), градинска овесарка (около 2000 двойки), полубеловрата мухоловка (100 двойки) и земеродното рибарче (около 40 двойки). Долното течение на река Велека е "място с тесен фронт на миграция" за

реещите се птици. Почти целите популации на щъркелите и грабливите птици, прелитащи по черноморския прелетен път Via Pontica, преминават над Странджа планина, като грабливите птици често нощуват в горите.

Странджа е слабо населена във вътрешността на територията си, но крайбрежието през последното десетилетие започна силно да се урбанизира. Територията е уязвима главно от човешки дейности, свързани с управлението и ползването на горите, както и към общото развитие на района. Ползването на горите, включващо премахване на умиращите и сухите дървета, както и интензивни сечи в старите гори в значителна степен снижават качествата на горските местообитания. Прокарването на нови горски пътища в частност води до по-интензивния дърводобив. Крайбрежната ивица е подложена на интензивно застрояване и урбанизация в резултат на развитието на туризма. Това води до влошаване и дори разрушаване на крайбрежните местообитания. По-голямата част от земеделските земи са изоставени и започват да обрастват с рудерална и храстова растителност. Намалването на пашата, последвано от сукцесия на горите води до загуба на тревните местообитания за птиците. Потенциална заплаха представлява разораването на пасищата, което също води до разрушаване на местообитания. Сухите тревни местообитания са особено застрашени от пожари, както естествени, така и причинени от човека. Територията е чувствителна към дейности причиняващи безпокойство на птиците, особено на гнездящите по скалите. Развитието на инфраструктурата в района не винаги е съобразено с екологичните изисквания на поставените под защита екосистеми и може да доведе до разпокъсване и влошаване качеството на ценни местообитания. Има инвестиционни намерения за изграждане на язовири по поречието на Велека, което ще окаже значително отрицателно влияние на обширни територии от Странджа. Особено опасни за мигриращите птици са плановете за изграждане на ветроенергийни паркове.

Голяма част от планината Странджа е обявена за природен парк през 1995 г. на площ от 1160685 декара (ДВ 15 от 1995 и 11 от 2001 г.) с цел дългосрочното опазване на уникална природа във водосборните басейни на реките Велека и Резовска и устойчиво социално-икономическо развитие на региона.

На територията на двете защитени зони и природният парк има обявени:

- 5 строги резервата (Узунбоджак, Витаново, Средока, Тисовица, Силкосия);
- 19 защитени местности (Странджанска зеленика, Мечите долове, Градев средок, Странджанските дъбрави, Горна еленица, Кривинизово, Моряне, Батака, Парория, Велека, Босна, Руденово, Докузак, Петрова нива, Марина река, Естествено находище на пирен, Кълката, Устие на р. Велека, Силистар);
- 8 природни забележителности (Пещери и извори на р. Младежка, Махарата, Странджански дъб – местност Св. Илия, Пещера Еленина дупка, Каменска бърчина, Находище на каспийска блатна костенурка – местност Наково кладенче, Братанова пещера, Синята хвойна).

Природният парк има изготвен план за управление от 2004 г., който още не е приет от Правителството.

Резерватът Узунбоджак (25296 декара) и защитената местност „Странджанска зеленика“ (4881 декара) са включени като биосферен резерват в програмата на Юнеско „Човек и биосфера“ като Биосферен резерват Узунбоджак. (хипер връзка към сайта на БГ МАБ

http://www.bgмам.com/index.php?option=com_content&task=view&id=31&Itemid=28)

Повече за Природен парк „Странджа“ можете да научите от неговия уеб сайт: www.strandja.bg.

Босна BG0000208

Защитена зона по Директива за местообитанията, която припокрива частично и граничи на юг с защитена зона по Директива за птиците Странджа BG0002040 и граничи на юг с защитената зона Странджа BG0001007 по директивата за местообитанията, а на север с защитена зона Ропотамо BG0001001. Разположена в Черноморски биогеографски регион.

Зоната обхваща северната част на Странджа планина извън границите на Природен парк "Странджа". Гъсти дъбови гори покриват по-голямата част от територията. Много малки реки от Черноморския басейн са все още добре запазени. На територията на зоната няма защитени територии.

Общата площ на зоната е 162 258,88 декара. надморска височина от 8 до 443, средна н.в. 224. Над 85% от зоната са гори, 11% са храсталаци, орни земи и пасища и 2% са водни площи.

Над 60% от Босна е покрита с балкано-панонски церово- горунови гори (код 91M0). Зоната е от голямо значение за още две местообитания – западнопонтийски букови гори (код 91S0) и европейски сухи ерикоидни съобщества (код 4030).

Караагач BG0000143

Защитена зона по Директива за местообитанията, На територията на зоната няма защитени територии. Разположена в Черноморски биогеографски регион.

Зоната обхваща влажни ливади в поречието на р. Караагач, между Китен и Лозенец, община Приморско.

Площ 641.60 декара, надморска височина от 0 до 6 м.

От голямо значение за съхраняването на безгръбначната фауна като пеперудата лицена (*Lycaena dispar*), както и за горчивката (*Rhodeus sericeus amarus*).

Ропотамо BG0001001

Защитена зона по Директива за местообитанията, която припокрива защитена зона по Директива за птиците Комплекс Ропотамо BG0002041 и граничи на юг с з.з. Босна BG0000208, а на север граничи и частично с припокрива с з.з. Бакърлъка BG0002077. Разположена в Черноморски биогеографски регион.

Общата площ на зоната е 128 158,20 декара, надморската височина от 0 до 275 м., а средната н.в. е 132 м.

Зоната е важен стъпков биокоридор. Тя включва значителни по площ горски и дюнни хабитати, с кодове 1130, 1150, 1240, 2130, 2120, 2190, 91M0 и 91F0. Това е единствената зона в южната част на българското Черноморско крайбрежие, опазваща Суб-средиземноморски гори от космат дъб (91AA). Зоната е важна за географската кохерентност на мрежата по отношение на редки местообитания, заемащи малки площи с разпръснато разпространение по Черноморското крайбрежие (1130, 2120, 91F0, 91E0, 92A0, 91AA). Река Ропотамо и лагуните в зоната са важни местообитания за обикновената блатна костенурка (*Emys orbicularis*), големия гребенест тритон (*Triturus karelinii*), червенокоремната бумка (*Bombina bombina*) и видрата (тя също така обитава скалистите брегове в зоната). Шипобедрената и шипоопашатата костенурки, пъстрия смок (*Elaphe quatorlineata sauromates*) и пъстрия пор(*Vormela peregusna*) обитават територии в зоната с не много гъста храстова растителност, границите между гъсти гори и пасища. Зоната е една от двете зони в южната част на Черноморското крайбрежие (между пристанище Бургас и Турция), в които има размножаващи се популации на шипобедрената и шипоопашатата костенурки на крайбрежни местообитания. Пъстрият смок (*Elaphe quatorlineata sauromates*) е често срещан вид в зоната.

Съществуващият път прерязва екотоните между горите (91M0) и дюните (2130) или река Ропотамо (91F0). Много видове, живеещи в тези условия са под голям натиск - *Testudo hermanni*, *Testudo graeca*, *Elaphe sauromates*, *Emys orbicularis*. В миналото изкуствена дига е ограничавала връзката на р.Ропотамо и съседните ѝ блатата. На

устието на р. Ропотамо е разположено незаконно рибарско селище. Интензивното развъждане на дивеч в миналото (основно на диви прасета) е намалило броя на влечугите в северната част на зоната (вкл. и шипобедрената и шипоопашатата костенурки), отпъкването и замърсяването на дюните от хората е също местен проблем. Бъдещ проблем представляват редицата нови проекти за застрояване (нос Хумата, териториите около гр. Приморско, лагуната Алепу, блатото Аркутино).

Водните зони от комплекс Ропотамо включват устието на реката, съседния резерват "Водните лилии" и 3 крайбрежни лагуни: Аркутино, Алепу и Стомопулу, Устието на река Ропотамо е природен резерват. Алепу е природна забележителност. Стомополу е защитена местност. Аркутино е влажна зона с международно значение според Рамсарската конвенция. Резерватът "Ропотамо" и Алепу са Корине места. Стомополу е защитена територия. Аркутино е влажна зона с международно значение в съответствие с Рамсарската Конвенция.

Почти половината от обекта е включена в Рамсарското место – комплекс Ропотамо.

Комплекс Ропотамо BG0002041

Защитена зона по Директива за птиците, която е припокрита от защитената зона по Директива за местообитанията Ропотамо BG0001001. Разположена в Черноморски биогеографски регион.

Общата площ на зоната е 38 577,485 декара, от които 6629 декара са морска територия. Надморската височина е от 0 до 224 м., а средната н.в. е 44 м. Комплексът Ропотамо се намира на 50 км южно от Бургас и обхваща лиманната част и заливната тераса на река Ропотамо с естествени заливни гори, пясъчни дюни, плажна ивица и дълбоко разчленено крайбрежие с вдадени в морето скални носове и тесни и дълбоки заливи, остров Свети Тома, блатата Алепу, Аркутино и Стамополу. На изток и югоизток комплексът обхваща планински ридове със скали и широколистни гори. Комплексът Ропотамо включва значително разнообразие от биотопи. Съществен елемент представляват крайбрежните блатата с хигрофитна растителност с преобладаване на тръстика /*Phragmites australis*/, теснолистен папур /*Typha angustifolia*/, широколистен папур /*Typha latifolia*/, крайбрежен камъш /*Shoenoplectus litoralis*/ и др., както и такива с хидрофитна растителност: водна лилия /*Nymphaea alba*/, жабешка водянка /*Hydrocharis morsus ranae*/, издута водна леща /*Lemna gibba*/ и др. Характерни за комплекса са речният лиман на р. Ропотамо с хигрофитна и хидрофитна растителност, включваща посочените по-горе видове, лонгозни гори от полски ясен /*Fraxinus oxycarpa*/, полски бряст /*Ulmus minor*/, черна елша /*Alnus glutinosa*/ глог /*Crataegus monogyna*/ със значително участие на лиани. Широколистните гори са главно от благун /*Quercus frainetto*/ със средиземноморски елементи или смесен с космат дъб /*Quercus pubescens*/ и виргилиев дъб /*Quercus virgiliana*/ и др. Крайбрежната ивица е заета от дюни с псамофитна тревна растителност, главно пясъчар /*Ammophilla arenaria*/, пясъчна лилия /*Pancretium maritimum*/ и др., вторични храстови и тревни съобщества с преобладаване на драка /*Paliurus spina-christi*/, морски пелин /*Artemisia maritima*/ полски пелин /*Artemisia campestris*/, влагалищна власатка /*Festuca vaginata*/ и др. На места морският бряг е скалист с ниши, подводни пещери и морски заливи.

На територията на комплекса Ропотамо през последните години са установени 236 вида птици. От срещащите се видове птици в категория световно застрашени SPEC1 са включени 10 вида, а като застрашени в Европа съответно в категория SPEC2 - 27 вида, в SPEC3 - 67 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 87 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. От тях 83 са вписани също в приложение I на Директива 79/409 на ЕС. Комплекс Ропотамо е едно от най-важните места в страната като гнездовище на група от видове, силно привързани към разнообразните типове

местообитания на територията му – средиземноморския буревестник /*Puffinus yelkouan*/, голямата пъструшка /*Porzana porzana*/, средната пъструшка /*Porzana parva*/, червената чапла /*Ardea purpurea*/, гривестата чапла /*Ardeola ralloides*/ и полубеловрата мухоловка /*Ficedula semitorquata*/. Комплекс Ропотамо е едно от трите гнездови находища на морския орел /*Haliaeetus albicilla*/ по българското черноморие. През размножителния период, по време на миграция или зимуване са установени световно застрашените къдроглав пеликан /*Pelecanus crispus*/, мраморна патица /*Marmaronetta angustirostris*/, голям креслив орел /*Aquila clanga*/, царски орел /*Aquila heliaca*/ и белошипа ветрушка /*Falco naumanni*/. Значителна е ролята на комплекса като междинна станция при миграция на птиците и като типично “място с тесен фронт на миграция”, главно за белия щъркел /*Ciconia ciconia*/, обикновения мишелов /*Buteo buteo*/ и някои други видове грабливи птици. Комплекс Ропотамо поддържа значителни зимуващи популации на черногушия гмуркач /*Gavia arctica*/, кафявоглавата потапница /*Aythya ferina*/, червеноклюнатата потапница /*Netta rufina*/ и сивата патица /*Anas strepera*/.

Част от комплекса има статут на резерват и в него не се позволяват никакви човешки дейности. В буферната зона на резервата, както и в незащитените територии се извършват горско-стопански дейности, лов, риболов, транспорт, отдих и туризъм. Основните проблеми пред комплекс Ропотамо са изключително силната туристическа преса, застрояването и промени във водния режим, породени от водоползванията в горното течение на водосборния басейн на река Ропотамо и от еутрофикацията на блатата. На север комплекса граничи с голям черноморски курорт – Дюни, а на юг - с град Приморско, който е добре развит туристически център. Сечите в горите и лова са фактор за безпокойство на птиците.

Съществен принос за опазване на биоразнообразието на защитената зона играе резерватът Ропотамо, обявен още през 1940 година, чиято площ е увеличавана неколкратно и днес достига 10007 декара. Подържаният резерват Вельов вир (Водните лилии) на площ от 136 декара. Защитената местност Стамополу на площ от 400 декара.

ПЗ пясъчни дюни - м. Алепу на площ от 120 декара, пясъчни дюни м.Перла на площ от 240 декара, Блатото Алепу на площ от 1667 декара; скалните образувания, фиордите и тюленовата пещера в м.Маслен нос на площ от 176 декара.

Рамсарското място Ропорамо е създадено под името Аркутино на 24 септември 1975 на площ от 97 хектара като обхваща блатото Аркутино. В 2002 година площта му е увеличена на 5 500 хектара и е наречено Рамсарско място Ропотамо. То обхваща също така всички гореизброени защитени територии.

Факийска река BG0000230

Защитена зона по Директива за местообитанията, която се допират до з.з. Мандра – Пода BG0000271 и Дервентски възвишения BG0000209 и частично се припокрива с з.з. Западна Странджа BG00000066. Част от защитената зона е в защитена местност Раков дол на площ от 1280 декара. Разположена в Черноморски и Континентален биогеографски регион.

Площ 41 047,20 декара. Надморската височина варира от 4 до 287 метра, средна 123 м.н.в.

Защитената зона обхваща тясна речна долина сред хълмист ландшафт покрит с широколистни гори, сухи пасища и храсталаци. Реката е обрасла с влаголюбива растителност и добре запазени крайречни гори. В река Факийска се срещат 18 вида риби. Стабилна популация от видри, както и сухоземни и обикновена блатна костенурка.

Плаж Градина - Златна рибка BG0000146

Защитена зона по Директива за местообитанията, която се съдържа в защитена зона по Директива за птиците Бакърлъка BG0000077 и обхваща з.з. Острови Свети Иван и Петър BG0000110. Разположена в Черноморски биогеографски регион.

Площ 11 531,20 декара. Н.в. от 0 до 27 м, средно 13 м.н.в.

Зоната представлява комбинация от дълъг бряг с малки дюни и заливни гори и мочурища покрай малки рекички. Над 80% от общата площ е морския залив между Черноморец и Созопол. Най-важните местообитания са средиземноморските солени ливади (код 1410), сивите дюни (код 2310) и обширни плиткови заливи (код 1160).

Проблеми – крайбрежната част се застроява. Незаконно се добива пясък от дюните. Силен туристически натиск.

Острови Св. Св. Иван и Петър BG0000110

Защитена зона по Директива за местообитанията, която попада изцяло в защитена зона по Директива за птиците Бакърлъка BG0000077 и граничи с з.з. Плаж Градина - Златна рибка BG0000146. Защитената зона се припокрива с едноименната защитена местност. Разположена в Черноморски биогеографски регион.

Свети Иван е най-големият, а Св. Петър един от най-малките български острови в Черно море.

Общата им площ е 300,40 декара. Надморска височина от 0 до 33 метра.

Островите са дом на единствената голяма естествена колония на сребриста чайка (*Larus cachinnans*). Остров Свети Петър е голяма скала, а растителността на св. Иван е значително повлияна от нитратите в гуаното на чайките. Скалните ниши на Свети Иван са били обитавани до края на 80-те години от тюлени монаси.

Бакърлъка BG0002077

Защитена зона по Директива за птиците, която напълно припокрива защитените зони по Директива за местообитанията Плаж Градина - Златна рибка BG0000146 и Острови Св. Св. Иван и Петър BG0000110, частично припокрива з.з. Ропотамо BG0001001 и граничи с з.з. Комплекс Ропотамо BG0002041.

Общата и площ е 335 054,80 декара. Надморска височина от 0 до 380 метра, а средната 30 м.

Разположена в Черноморски биогеографски регион.

Бакърлъка е разположен на южното Черноморско крайбрежие и обхваща най-вдадената в морето част на Бургаския залив. Носи името на рида Бакърлъка (Меден рид) югозападно от град Созопол. По-голямата част от площта му представлява морска акватория обхващаща южната част на Бургаския залив, Созополски залив и залив Каваците включително няколко острова, както и част от териториалните води на България на няколко километра от брега от Поморие до Аркутино. Територията му се простира от долината на Росенска река на запад и обхваща земите на изток до морето, включително и цялата брегова ивица от залив Ченгене скеле до блатото Аркутино. Срещат се няколко типа местообитания, като най-голяма площ заемат широколистните гори от благуна *Quercus frainetto* със средиземноморски елементи, откритите пространства с ксеромезотермна тревна растителност с преобладаване на белизма *Dichanthium ischaemum*, луковична ливадина *Poa bulbosa*, пасищен райграс *Lolium perenne* и др., както и земеделските земи. Бреговата ивица се характеризира с поредица от дълбоко врязани в сушата заливи, плажове, крайбрежни скали и дюни обрасли с псамофитна растителност от класник *Leymus racemosus*, песьчар *Ammophylla areanria* и др.

На територията на Бакърлъка са установени 172 вида птици. От срещаните се видове 73 са от европейско природозащитно значение (SPEC) (BirdLife International, 2004).

Като световно застрашени в категория SPEC1 са включени 3 вида, а като застрашени в Европа съответно в категория SPEC2 - 24 вида, в SPEC3 - 46 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 53 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. Те са

вписани също в приложение I на Директива 79/409 на ЕС. Бакърлъка е своеобразно място с тесен фронт на миграция, където потоците от мигриращи щъркели и пеликани излизат на сушата, след като са пресекли Бургаския залив директно от нос Емине и най-източните части на Стара планина. Над морето щъркелите летят ниско и над сушата използват термалите, за да набират височина. През пролетта щъркеловите ята използват пасищата и нивите източно от рида Бакърлъка за нощуване. Значителни количества грабливи птици също се концентрират по време на миграция в района, като се придържат по-навътре в сушата и летят над рида, като го използват и за нощуване. Бакърлъка е едно от най-важните места в страната за гнездящите тук среден пъстър кълвач */Dendrocopos medius/*, голям маслинов присмехулник */Hippolais olivetorum/* и голяма пъструшка */Porzana porzana/*. На острова Свети Иван и Петър гнезди най-голямата в страната колония на сребрилата чайка */Larus cachinans/*, разположена извън наслените места по кайбрежието. Ястребогушото коприварче */Sylvia nisoria/* и градинската овесарка */Emberiza hortulana/* имат представителни гнездови популации в района. През зимата морските заливи предоставят убежище и храна на значителни количества водолюбивы птици, включително черновратия */Gavia arctica/* и червеноратия */Gavia stellata/* гмуркачи и голямата бяла чапла */Egretta alba/*.

Бакърлъка е подложен на силен антропогенен натиск поради наличието на гъсто населени туристически селища с добре развитие инфраструктура. Непрекъснатото урбанизиране на района, свързано със силното развитие на туризма и разрастване на селищата води до влошаване и дори унищожаване на ценни местообитания, особено в крайбрежната ивица. Международен път към южната държавна граница пресича източната част на мястото, като води до силно замърсяване с отпадъци, прекомерен шум, както и избиване при сблъсък на дребни бозайници и птици. Браконьерството е практика в района. Значително отрицателно въздействие върху територията се оказва и от концентрацията на много хора на ценни за биоразнообразието места по крайбрежието, както и от множеството незаконни сметища в пасищата и обработваемите земи. Районът на Бакърлъка е силно уязвим от изграждане на високи съоръжения, особено ветроенергийни паркове, както на земята, така и в морето. Горските местообитания са застрашени от прекомерна експлоатация и залесяване с нетипични за района видове. Премахването на старите умиращи дървета и тези с хралупи, ограничава значително възможностите на кълвачите да намират подходящи места за гнездене и храна.

Под 1% от територията на Бакърлъка са включени в защитени територии. Поддържаният резерват "Пясъчна лилия"(6 дка) е обявен през 1962 г. за опазване на защитени видове растения, а ЗМ Остров Свети Иван и Петър (300,44 дка) е обявена през 1993 г. за опазване на естествени местообитания на редки и застрашени видове птици, включени в Червената книга на България. Една защитена местност е обявена за опазване на находища на блатно кокиче Блатото (290 дка), а втора за хагерово лале Бакърлъка (72 дка). Три природни забележителности са обявени за опазване на характерни крайбрежни ландшафти и пясъчни дюни (пясъчни дюни между к-г.Златна рибка и к-г Градина (380 дка), Нос Агалина (286,1 дка), Нос Червенка (21 дка).

Залив Ченгене скеле

Защитена зона и по двете Директиви. 84% от зоната е в защитената местност «Ченгене скеле». Около 83% от територията на залив Ченгене скеле (1600 декара) е обявена за защитена местност през 1995 г. с цел опазване на застрашени видове птици. Разположена в Черноморски биогеографски регион. Обща площ е 1900,154 декара, от които 992 декара морски пространства. Надморска височина минимум 4, максимум 25, средна 11.

Защитената зона представлява малък морски залив при устието на река Маринка, разположен южно от село Крайморе, в непосредствена близост до шосето от Бургас за Созопол. Приустийната част на реката е с обширни и плътни тръстикови масиви с преобладаване на обикновена тръстика */Phragmites australis/*, теснолистен папур */Typha angustifolia/* и езерен камъш */Shoenoplectus lacustris/*. Дъното на залива пред самото устие е покрито с тинести наноси, образуващи обширни плитчини с дълбочина 5-10 см (единственото в България крайморско тинно поле). Брегът представлява пясъчна ивица, на места с каменисти участъци. Склоновете на речната долина и залива са обрасли с гори и храсти от келяв габър */Carpinus orientalis/* със средиземноморски елементи, като плюскач */Colutea arborescens/* и др. В залива Ченгене скеле са установени 180 вида птици. От срещаните се видове 80 са от европейско природозащитно значение (SPEC) (BirdLife International, 2004). Като световно застрашени в категория SPEC1 са включени 6 вида, а като застрашени в Европа съответно в категория SPEC2 - 21 вида, в SPEC3 - 53 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 65 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. От тях 58 са вписани също в приложение I на Директива 79/409 на ЕС. Ченгене скеле е от международно значение за гнездящите тук малък кormоран */Phalacrocorax pygmeus/* и блестящ ибис */Plegadis falcinellus/*. Тук няколко пъти е бил наблюдаван световно застрашеният и изключително рядък тънкоклюн свирец */Numenius tenuirostris/*. Този вид е наблюдаван в природата само 415 пъти от началото на миналия век до 1993 г. Мястото е от голямо значение и за мигриращите птици, особено за дъждосвирицоподобните */Charadriiformes/*.

Заливът Ченгене скеле има много малка площ, поради което е силно чувствителен към всички видове човешки дейности осъществявани вътре и около територията. Ловът, риболовът, браконьерството и събирането на растения и животни през гнездовия сезон причиняват безпокойство на птиците. Риболовът пряко оказва влияние върху рибните запаси и храната на рибоядните птици. Има случаи на оплитане на птици в риболовните мрежи. Територията е особено чувствителна към всички видове застрояване и към туристическите дейности. Международен път към южната държавна граница пресича източната част на комплекса, като води до силно замърсяване с отпадъци, прекомерен шум, както и смъртност на дребни бозайници и птици от сблъсък с транспортни средства. Заливът е застрашен от мащабно нефтено замърсяване при евентуална авария на преминаващия през него нефтопровод, както и от нефтения терминал на Бургаското пристанище, разположен в близост. Част от мястото е превърната в нелегално сметище за битови и строителни отпадъци.

Мандра – Пода BG0000271

Защитена зона и по двете Директиви, която се допира от юг до з.з. Факийска река BG0000230. Разположена в Черноморски биогеографски регион. Комплексът Мандра-Пода обхваща Мандренското езеро с околните му влажни зони с обща площ 61 358,72 дка. Надморската височина е от 0 до 80 м., средно 39 м.н.в. Мандренското езеро е разположено на Черноморския бряг и е най-южното от Бургаските езера. Североизточната му част се намира непосредствено до Бургас. Езерото е било полусолено, но е превърнато в сладководен язовир. Между стената му и Черно море е запазена лагуна, обхващаща местностите Пода и Узунгерен. Към комплекса се отнасят и каскадовидно разположените рибовъдни басейни в северозападната част на езерото в долината южно от село Черни връх. Основно местообитание в комплекса е езерото със значителна открита водна площ (около 1300 ха), стояща вода и участъци с водолюбива растителност по бреговете. По южния бряг са разположени гори, главно от дръжкоцветен дъб */Quercus pedunculiflora/*, летен дъб */Quercus robur/* и клен */Acer campestre/*. Около езерото са разположени мезофилни ливади с преобладаване на ливадната власатка */Festuca pratensis/*, броеничеста ливадина */Poa sylvicola/* и др., халопитни тревни съобщества с преобладаване на свит изворник */Puccinellia convoluta/*, храсталаци, главно от драка */Paliurus spina-christii/* и

обработваеми земи. Лагуната в местността Пода е обрасла с блатна и мочурна хигрофитна растителност. Най-голяма площ заема обикновената тръстика */Phragmites australis/* и папурът */Typha sp./*, на места примесени със сантоников пелин */Artemisia santonicum/*, морска дзука */Juncus maritimus/* и морски болбосхъонус */Bolboschoenus maritimus/*. Плитките соленоводни участъци са обрасли с европейска солянка */Salicornia europea/*, а пясъчната ивица до морето - с пясъчен класник */Leymus racemosus subsp. sabulosus/*, тройно вилужна мишорка */Gypsophilla trichotoma/* и др. Местността Узунгерен представлява дълбоко вдаден в сушата залив, по-голямата част от бреговете на който са обрасли с тръстика и папур, а незначителна част - с дъбова гора.

Мандра-Пода е част от Бургаския езерен комплекс – един от трите най-значими комплекси от влажни зони за концентриращи се водолюбиви птици по българското черноморско крайбрежие. В района на комплекса Мандра-Пода са установени 245 вида птици. От срещашите се видове 109 са от европейско природозащитно значение (SPEC) (BirdLife International, 2004). Като световно застрашени в категория SPEC1 са включени 12 вида, а като застрашени в Европа съответно в категория SPEC2 - 24 вида, в SPEC3 - 73 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 86 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. От тях 83 са вписани също в приложение I на Директива 79/409 на ЕС. Комплексът Мандра-Пода е от международно значение за гнезденето на лопатарката */Platalea leucorodia/* и саблеклюна */Recurvirostra avosetta/*. В Мандренското езеро до около 1940 г. е гнездила последната в България колония на розовия пеликан */Pelecanus onocrotalus/*. Изчезването ѝ вероятно се дължи на превръщането на езерото в язовир и заливането на западната част на Мандра, при което са изчезнали големите тръстикови масиви. Комплексът е едно от трите места по българското черноморие, където гнезди морския орел */Haliaeetus albicilla/*. Езерото е част от “място с тесен фронт на миграция” за кървоглавия пеликан */Pelecanus crispus/* и розовия пеликан, белия щъркел */Ciconia ciconia/* и черния щъркел */Ciconia nigra/*, както и за грабливите птици, прелитащи по миграционния път Via Pontica. По време на прелет е установяван и изключително редкият световно застрашен вид тъноклюн свирец */Numenius tenuirostris/*. Мандра-Пода е от международно значение и за зимуването на до 69 000 водолюбиви птици от 82 вида. Особено значими са струпванията на големия корморан */P. carbo/*, голямата бяла чапла */Egretta alba/*, пойния лебед */Cygnus cygnus/*, голямата белочела гъска */Anser albifrons/*, кафявоглавата потапница */Aythya ferina/*, качулатата потапница */Aythya fuligula/*, както и на 2 световно застрашени вида - червеногушата гъска */Branta ruficollis/* и тръноопашата потапница */Oxyura leucocephala/*. Мандренското езеро е основно място за хранене на двата вида пеликани по време на миграция и зимуване, въпреки че птиците предпочитат за нощуване съседните Бургаско и Атанасовско езера.

Комплексът Мандра-Пода е разположен в покрайнините на втория по големина град по черноморското ни крайбрежие – Бургас. Комплексът е подложен на силен антропогенен натиск поради близостта му с гъсто населения град, големите промишлени съоръжения и комплекси, както и поради неограничения и неконтролиран достъп на хора извън защитените територии. Непрекъснатото урбанизиране на района, свързано с разрастването на града, разрушава влажните ливади и заблатените местообитания около езерото. Международен път към южната държавна граница пресича източната част на комплекса, като води до силно замърсяване с отпадъци, прекомерен шум, както и избиване при сблъсък на видри, дребни бозайници и птици. Мандренското езеро е основен източник на промишлени води за Петролната рафинерия Нефтохим, разположена западно от Бургас. През комплекса преминава и петролопровод, който може да причини значителни щети на влажната зона в случай на авария.

На този етап 8% от територията на комплекса Мандра-Пода е включено в защитени територии. Трите съществуващи защитени територии са обявени с цел опазване на застрашени видове птици. Защитената местност "Пода" (1007 дка) е обявена през 1989 г., Защитената местност "Устие на река Изворска" (1510 дка) – през 1990 г., а защитената местност "Узунгерен" (2111,3 дка) – през 2005 г. За защитената местност "Пода" има разработен и приет план за управление. На територията и е изграден природозащитен център на БДЗП, чрез дейността на който се прилага плана за управление.

Защитената местност "Пода" заедно със залива Форос (3070 декара) е обявена за Влажна зона от международно значение съгласно Рамсарската Конвенция през 2002 година.

Бургаско езеро BG0000273

Защитена зона и по двете Директиви с обща площ 30 668,992 дка. Надморска височина е между 0 и 17 метра, средно 8 м.н.в. Разположена в Черноморски биогеографски регион.

Бургаското езеро е плитководно бракично крайбрежно езеро - открит лиман със слаба връзка с морето и с водолюбива растителност по бреговете. Разположено е западно от Бургас, като цялата му източна част граничи с промишлените и жилищните квартали на града. Свързано е с морето чрез канал с шлюз. В езерото преобладава откритата водна площ, която на дълбочина достига до 1,3 м. Солеността на водата е около 10,58 П и е със значителни сезонни и годишни колебания. Бреговете, са обрасли с ивица водолюбива растителност, главно тръстика */Phragmites australis/*, теснолистен папур */Typha angustifolia/*, широколистен папур */Typha latifolia/* и др., които в западната и северозападната част образуват обширни масиви. До североизточната част на езерото има няколко малки блатни водоема, а в северозападната му част са изградени рибарници. Около езерото са разположени влажни мочурливи ливади, халофитни тревни съобщества (с доминиране на свит изворник */Puccinellia convoluta/*), мезоксеротермна тревна растителност (предимно луковична ливадина */Poa bulbosa/*, пасищен райграс */Lolium perenne/* и др.), обработваеми земи и пасища.

Бургаското езеро е част от Бургаския езерен комплекс – един от трите най-значими комплекси от влажни зони за концентриращи се водолюбивы птици по българското черноморско крайбрежие. В района на езерото са установени 245 вида. От срещаните се видове 105 са от европейско природозащитно значение (SPEC) (BirdLife International, 2004). Като световно застрашени в категория SPEC1 са включени 9 вида, а като застрашени в Европа съответно в категория SPEC2 - 26 вида, в SPEC3 - 69 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 89 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. От тях 80 са вписани също в приложение I на Директива 79/409 на ЕС. Тъй като езерото се намира на миграционния път *Via Pontica*, то е една от най-важните станции при прелета на птиците по българското Черноморие. Особено многобройни са пеликаноподобните, гъскоподобните, дъждосвирицоподобните и чапловите птици. Езерото е особено важно като място за почивка по време на прелет за къдроглавия */Pelecanus crispus/* и розовия */Pelecanus onocrotalus/* пеликан, малкия корморан */Phalacrocorax pygmeus/*. Като мигриращ вид в района е установен и ливаден дърдавец */Crex crex/*. Бургаското езеро е от международно значение за зимуването на значителен брой водолюбивы птици, главно на малкия корморан */Ph. pygmeus/*, големия корморан */Ph. carbo/*, пойния лебед */Cygnus cygnus/*, голямата белочела гъска */Anser albifrons/*, кафявоглавата потапница */Aythya ferina/* и качулатата потапница */Aythya fuligula/*. Бургаското езеро е единственото място в България където се концентрира до 7% от Черноморската популация на тръноопашатата потапница */Oxyura leucosephala/*. През зимата са наблюдавани и световно застрашените

къдроглав пеликан /*P. crispus*/ и червеногуша гъска /*Branta ruficollis*/. Езерото е едно от най-важните места в страната за опазването на малък воден бик /*Ixobrychus minutus*/.

Бургаското езеро е разположено в покрайнините на втория по големина град по черноморското ни крайбрежие – Бургас. То е подложено на силен антропогенен натиск поради близостта му с гъсто населения град, големите промишлени съоръжения и комплекси, както и поради неограничения и неконтролиран достъп на хора извън защитените територии. Бургаското езеро се влияе от всички човешки дейности, които могат да доведат до изменение на водния режим или на качеството на водите не влажната зона, както и от ускоряване на развитието на града. Езерото е замърсено с петролни продукти, феноли и други химикали от разположената в близост петролна рафинерия. Интензивната употреба на пестициди и изкуствени торове в околните земеделски земи водят до замърсяване и ускорена евтрофикация на водоема. В последните години нарасна сметоотделянето и дейностите по почистването на града. Строителни и битови отпадъци са незаконно депонирани навсякъде около езерото, особено по северните му брегове. Водоемите в североизточната част на езерото се запълват със земни маси и на този етап 80% от тях са почти изцяло унищожени. Отпадните води от северната и южната промишлени зони на града се вливат в езерото след преминаване през пречиствателна станция. Значителни количества отпадни води постъпват в езерото от кварталите Горно езеро и Долно Езеро, както и от някои предприятия в Бургас. Промяната в качеството на водите води до промяна във вида и количеството на рибните запаси и съответно в хранителната база за много от водоплаващите птици. Териториите около езерото се замърсяват и непрекъснато се застрояват. Каналът, свързващ езерото с морето е почти изцяло затлачен и свободното предвижване на риба през него и е силно ограничено. Международния път към южната държавна граница по източния бряг води до силно замърсяване с отпадъци и прекомерен шум. Планирано е изграждането на нов, по-голям път, което е предпоставка за увеличаване на антропогенния натиск и замърсяването на района. Промисленият риболов, който се осъществява в езерото причинява безпокойство на птиците и не рядко улавянето им в риболовните мрежи. Ловът е също фактор причиняващ значително безпокойство на зимуващите птици.

На този етап 12% от територията на Бургаското езеро е поставена под законова защита съгласно националното природозащитно законодателство. Защитената местност “Вая” (3793,5 дка) обхваща тръстиковите масиви в югозападната част на езерото и е обявена за опазването на застрашени видове птици.

През 2002 г. Бургаското езеро е обявено за Влажна зона с международно значение съгласно Рамсарската Конвенция с площ от 28 999 дка.

Атанасовско езеро BG0000270

Защитена зона и по двете Директиви с обща площ 72 100,163 декара (ДВ 108 от 2008). Допира от север и запад з.з. Айтоска планина BG0000151. Минималната надморска височина е -1, максималната е 187 метра, а средната 91 м. Разположена в Черноморски биогеографски регион.

Атанасовското езеро е свръхсолено езеро с лиманен характер в северната си част и белези на лагуна в южната. Значителна част от площта му се използва като солници, но със запазен примитивен начин на солодобив. Разположено е северно от град Бургас, непосредствено до морския бряг. През езерото преминава шосето от Бургас за Варна. Атанасовско езеро включва значително разнообразие от местообитания. Най-характерни за него са плитките соленоводни басейни без висша растителност, разделени с диги и други участъци свободни от растителност или обрасли в различна

степен с европейска солянка *Salicornia europaea*. На места сред тях има характерна за сладководните водоеми водолюбива растителност с преобладаване на теснолистен папур *Typha angustifolia*, широколистен папур *Typha latifolia* и др., тръстикови масиви *Phragmites australis*. Около езерото съществуват малки сладководни блата, мочурливи ливади, както и система от обрасли с блатна растителност канали и сухи терени с преобладаване на полски пелин *Artemisia campestris*, луковична ливадина *Poa bulbosa*, пасищен райграс *Lolium perenne* и др. В съседство се разполагат обширни обработваеми площи, а в южната си част езерото граничи с жилищните квартали на града.

Атанасовското езеро е част от Бургаския езерен комплекс – един от трите най-значими комплекси от влажни зони за концентриращи се водолюбиви птици по българското черноморско крайбрежие. В района на Атанасовско езеро са установени 288 вида птици. От срещаните се видове 127 са от европейско природозащитно значение (SPEC) (BirdLife International, 2004). Като световно застрашени в категория SPEC1 са включени 19 вида, а като застрашени в Европа съответно в категория SPEC2 - 28 вида, в SPEC3 - 80 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 105 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. От тях 103 са вписани също в приложение I на Директива 79/409 на ЕС. В езерото гнезди преобладаващата част от българска популация на саблеклюна *Recurvirostra avosetta*, гривестата рибарка *Sterna sandvicensis* и на морския дъждосвирец *Charadrius alexandrinus*, поради което е най-важно място за тези видове. Атанасовско езеро се намира на прелетния път Via Pontica и е типично “място с тесен фронт на миграция” за мигриращите реещи се птици от значителна част на Северна, Източна и Централна Европа. До 240 000 щъркела и до 60 000 габрливи птици прелитат ежегодно от тук по време на есенната миграция. Това е мястото с най-голяма концентрация в Европа по време на прелет за розовия пеликан *Pelecanus onocrotalus* и къдроглавия пеликан *Pelecanus crispus*, тръстиковия блатар *Circus aeruginosus*, вечерната ветрушка *Falco vespertinus* и на второ място (след Босфора) по концентрация на малкия креслив орел *Aquila pomarina*. Заедно с останалите бургаски езера е едно от най-благоприятните места за нощуване на пеликаните и щъркелите между делтата на Дунав и Босфора. Редовно през този период се срещат малкият корморан *Phalacrocorax pygmeus* и лопатарката *Platalea leucorodia* в значителна численост. По време на прелет е установяван и изключително редкият световно застрашен вид – тъноклюният свирец *Numenius tenuirostris*. Тъй като не замръзва през зимата, езерото е място с международно значение за концентриране на зимуващи водолюбиви птици, сред които къдроглавият пеликан *P. crispus*, голямата белочела гъска *Anser albifrons*, червеногушата гъска *Branta ruficollis*, белият ангъч *Tadorna tadorna*, саблеклюнът *Recurvirostra avosetta* и др.

Атанасовското езеро е разположено в покрайнините на втория по големина град по черноморското ни крайбрежие – Бургас. То е подложено на силен антропогенен натиск поради близостта му с гъсто населения град и международното летище, разположено източно от езерото. Езерото се използва за солодобив по традиционен начин и местообитанията, характерни за влажната зона, са силно зависими от тази дейност във вида в който се осъществява. Основни проблеми за мястото са подмяната на старите диги, разделящи басейните, с нови, както и замърсяването на канала, опасващ езерото. Обрастването на дигите с растителност води до загуба на места за гнездене на наземно гнездящите птици. Последните са застрашени също и от големия брой на хищниците - бездомни кучета, чакали и др. През последното десетилетие управата на солниците се сменя твърде често, което е следвано от смяна на начина на управление на солниците и непряко оказва негативно влияние върху местообитанията. Постоянното посещаване на влажната зона от хора, незаконното събиране на солничното раче и браконьерството причиняват безпокойство на птиците. Международен път пресича източната част на езерото, като води до силно замърсяване с отпадъци, прекомерен шум, както и избиване при сблъсък на дребни

бозайници и птици. Електропреносните съоръжения около езерото, както и тези пресичащи южната му част, са причината за високата смъртност на птиците в района. Наличието на международно летище в място с тесен фронт на миграция е опасно както за сигурността на полетите, така и за мигриращите птици, особено ако летището увеличи капацитета си да поема повече самолети. Разработва се проект за жилищно застрояване около езерото, което ще доведе до още по-засилена урбанизация на мястото. В района около езерото в последните години се появиха инвестиционни намерения за изграждане на ветроенергийни паркове.

Една четвърт от защитената зона е включена в защитени територии. Северната част на езерото е обявена за поддържан резерват с площ от 10 745 дка. Южната част на езерото и 200-метрова ивица в северната му част с обща площ около 9000 декара е обявена за буферна зона през 1981 г., която бе прекатегоризирана през 2007 в защитена местност „Бургаски солници”.

През 1984 г. Атанасовското езеро е обявено за Влажна зона с международно значение съгласно Рамсарската Конвенция, като през 2002 г. територията на Рамсарското място е разширена до 14 040 дка.

Айтоска планина BG0000151

Защитена зона по Директива за местообитанията, която припокрива защитена зона по Директива за птиците Емине BG0000043 и граничи на юг с з.з. Атанасовско езеро BG0000270. Общата ѝ площ е 293 794 дка. Надморска височина варира от 2 до 432 м., средно 213 м.н.в. Разположена в Черноморски биогеографски регион.

Защитената зона е хълмиста територия, покрита от вторични широколистни гори. Зоната е от голямо значение за опазване на панонски солени степи и солени блата (код 1530), псевдостепа с житни и едногодишни растения от клас *Thero-Brachypodietea* (код 6220) и източно субсредиземноморски сухи тревни съобщества (код 62A0). Има няколко микро-язовира, край които гнездат няколко двойки червени ангъчи (*Tadorna ferruginea*). Голям процент от площта на мястото е заета от орни земи и полета, обрасли с храсти. Друга част от мястото е покрита с широколистни гори с преобладаваща дървесна растителност от род *Quercus*.

Поморие BG0000620

Защитена зона по Директива за местообитанията, която припокрива частично защитена зона по Директива за птиците Поморийско езеро BG0000152. Разположена в Черноморски биогеографски регион.

Обща площ 20,851.50 декара. Надморска височина между 2 и 12 м., средна 7.

36.63% от защитената зона е в защитената местност Поморийско езеро. Част от зоната е в Рамсарското място Поморийско езеро (8140 декара).

Защитената зона опазва приоритетни Крайбрежни лагуни (код), обширни плитководни заливи (код) и други крайморски местообитания, както и местообитания на видра, обикновена блатна костенурка, червенкоремни бумки и други редки видове.

Поморийско езеро BG0000152

Защитена зона по Директива за птиците, която се припокрива частично защитена зона по Директива за местообитанията Поморие BG0000620. Разположена в Черноморски биогеографски регион.

Общата ѝ площ е 9215,280 декара, от които 1,233 декара морски пространства.

Надморската височина варира между 0 и 9 метра максимум, а средната е около морското равнище.

Поморийското езеро е свръхсолено езеро с естествен произход - лагуна на морския бряг, част от територията на което е превърната в солници. От морето е отделено с

пясъчна коса, като единствената му връзка с него е канал с шлюз. Устието на река Ахелой, разположено северно от езерото, също е включено към мястото тъй като редовно се ползва от водолюбивите птици. Езерото се намира на около 25 км северно от Бургас, непосредствено до шосето за Варна и до северната част на град Поморие. Основната част на Поморийското езеро е открита водна площ без растителност по бреговете. Солниците представляват множество хиперхалинни басейни със средна соленост на водата около 50 ‰. Басейните са отделени едни от други с дървено-насипни диги, на места слабо обрасли с европейска солянка *Salicornia europaea*. В отделни участъци около тях се среща халофитна тревна растителност главно от свит изворник *Puccinellia convoluta*, европейска солянка и др., както и плитководия с водолюбива растителност по бреговете, където преобладават теснолистен папур *Typha angustifolia* и обикновена тръстика *Phragmites australis*. Западно от езерото и в южната му част са разположени малки блата, обрасли изцяло с водолюбива растителност, където освен теснолистния папур и обикновената тръстика се срещат широколистен папур *Typha latifolia* и езерен камъш *Shoenoplectus lacustris*.

Поморийското езеро е част от Бургаския езерен комплекс – един от трите най-значими комплекси от влажни зони за концентриращи се водолюбиви птици по българското черноморско крайбрежие. В езерото и прилежащите му територии са установени 204 вида птици. От срещаните се видове 91 са от европейско природозащитно значение (SPEC) (BirdLife International, 2004). Като световно застрашени в категория SPEC1 са включени 7 вида, а като застрашени в Европа съответно в категория SPEC2 - 21 вида, в SPEC3 - 63 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 72 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. От тях 64 са вписани също в приложение I на Директива 79/409 на ЕС. Езерото е едно от най-важните места в страната за гнезденето на саблеклюна *Recurvirostra avocetta*, кокилобегача *Himantopus himantopus*, белочелата рибарка *Sterna albifrons*, речната рибарка *Sterna hirundo*, гривестата рибарка *Sterna sandvicensis* и на морския дъждосвирец *Charadrius alexandrinus*. Езерото е разположено на миграционния път *Via Pontica* и е ключово място за почивка по време на прелет за значителни количества дъждосвирици, гмуркачи, гмурци и др. които са под закрила на Бонската конвенция. През зимата тук редовно се концентрира 1% от черноморската популация на немия лебед *Cygnus olor*. По време на миграция и през зимата в Поморийското езеро се срещат и световно застрашените къдроглав пеликан *Pelecanus crispus* и тръноопашатата потапница *Oxyura leucocephala*.

Поморийското езеро е разположено в покрайнините на туристически град - Поморие, поради което е подложено на силен антропогенен натиск. Езерото се използва за солодобив по традиционен начин и местообитанията, характерни за влажната зона, са силно зависими от тази дейност във вида в който се осъществява. Основните проблеми за Поморийското езеро са свързани с интензификацията на солодобивните техники (включително изоставяне на част от солодобивните басейни), реституцията на солниците, както и замърсяване на водите от околните земи. Безконтролният лов, браконьерството и незаконния риболов също имат отрицателно влияние върху птиците. През последните години урбанизацията и застрояването на земите около езерото и устието на река Ахелой водят до унищожаване на част от защитената зона. Поради затлачването на канала, свързващ езерото с морето, водният режим на влажната зона е нарушен.

Поморийското езеро е обявено за защитена територия през 2001 г. с цел опазване на застрашени видове птици на площ от 7608,3 дка. Защитената територия обхваща 80% от предложената защитена зона.

През 2002 г. езерото е обявено за Влажна зона с международно значение съгласно Рамсарската Конвенция на площ от 8143 дка.

Ахелой - Равда – Несебър BG0000574

Защитена зона по Директива за местообитанията, която се припокрива в значителна степен от защитена зона по Директива за птиците Емине BG0002043. Разположена в Черноморски биогеографски регион.

Обща площ 39,283.80 декара. Надморска височина от 0 до 92, средна 44.

По-голямата част от защитената зона опазва основно обширни плитски заливи (код 1160), други морски местообитания и няколко различни типа дюни. Една малка част от зоната са запазени крайречни смесени гори от *Quercus robur*, *Ulmus laevis* и *Fraxinus excelsior* или *Fraxinus angustifolia* покрай големи реки (код 91F0).

Осъществена е интензивна залесителна дейност, като голяма част от дюните са покрити с насаждения от *Populus*, *Robinia pseudoacacia*, *Pinus nigra*, *Amorpha fruticosa*, а свиневъдната ферма източно от Ахелой отвежда непречистените си води директно в морето. Силно човешко въздействие и бърза урбанизация в района.

Емине – Иракли BG0001004

Защитена зона по Директива за местообитанията, която се припокрива от защитена зона по Директива за птиците Емине BG0002043. Разположена в Черноморски биогеографски регион.

Обща площ 112,827.95 декара. Надморска височина от 7 до 460. Средна 231 м.н.в.

Мястото се състои от странични разклонения на планинската верига Стара планина с покрайнините ѝ, които се разпростират до Черно море при нос Емине и прилежащите му територии до 20 изобар. Нивото на фрагментация на земята е ниско и естествени и полу-естествени местообитания покриват почти цялата територия на мястото.

Единствената застроена територия е малкото селце Емона, разположено близо до носа и малък комплекс с бунгала, разположен в близост до единственият естуар на територията на мястото – на плажа Иракли. Основните типове земеползване на територията на мястото са широколистни гори, пасищни територии обрасли с храсти, сухи ливади (код 6210), брегови местообитания и също така някои екстензивни, предимно изоставени земеделски земи (лозя, бадемове градини, малки изорани парцели). Възстановяването и поддържането на екстензивните селскостопански практики в изоставените земеделски земи е от огромно значение за опазването на основни типове местообитания на видове като пъстрия смок, шипоопашатата и шипобедрената костенурки. Повечето широколистни гори са термофилни дъбови гори от хабитатен тип с код 91M0 и по-малка територия е обхваната от местообитания с код 91AA. На по-висока надморска височина се срещат и мезофилни гори, представляващи местообитания от тип 91S0 и 91G0. През централната част на мястото тече малка рекичка и образува единственият за територията на мястото малък естуар (код 1130) на плажа Иракли. По течението на реката се срещат лонгозни гори със смесени характеристики, преминаващи между местообитания с кодове 91A0 и 91F0. Крайбрежните местообитания са стръмни скали с ендемични видове от *Limonium spp.* (код 1240), почти навсякъде е представен участък с годишна растителност от наносни линии (код 1210) и в района на плажа Иракли се срещат бели дюни (код 2120) и ембрионични дюни (код 2110).

Защитената зона е важно за опазването на местообитания с кодове 1110, 1170, 1210, 1240, 2110, 2120, 6210, 91AA, 91G0, 91M0 и за видовете алпийска розалия, *Rosalia alpine*, *Alosa pontica*, *Alosa caspia nordmani*, *Alosa maeotica*, *Cobitis taenia*, пъстрия смок (*Elaphe quatuorlineata*), леопардов смок (*Elaphe situla*), шипоопашатата костенурка (*Testudo hermanni*), шипобедрена костенурка (*Testudo graeca*), видра (*Lutra lutra*). Специално за Черноморския биогеографски район мястото включва: около 50 % от покритието на местообитание с код 91AA; около 20 % от покритието на местообитание с код 1210; около 10 % от покритието на местообитания с кодове 1170, 1240, 91M0; около 5 % от

покритието на местообитания 2110, 2120; около 10 % от популацията на пъстрия смок. Мястото е най-северното известно нахождение на леопардовия смок и едно от общо двете му находища в целия Черноморски биогеографски район. Защитената зона е разположено в средната част на българското Черноморско крайбрежие и е от важно значение за достигането на географска кохерентност на мрежата на местообитания с кодове 1170, 1210, 1240, 6210, 91AA и за леопардовия смок. Мястото е едно от трите крайбрежни района в България, където термофилните дъбови гори (91M0 и 91AA) все още образуват дълъг фрагментиран екотон с крайбрежните хабитати; стръмни скали с ендемични видове *Limonium* spp. (код 1240), целогодишна растителност от крайбрежни наноси (код 1210); бели дюни (код 2120) и ембрионални дюни (код 2110). Това е единственото място в България, където местообитанията от бели дюни образуват екотон с термофилните дъбови гори, в случая с местообитанията с код 91M0. Това е едното от общо двете места по крайбрежието на Черно море, където местообитание 91AA достига крайбрежните райони и образува екотон с местообитания с код 1240 и/или 1210. Мястото представлява последната сухоземна точка на планинската верига Стара Планина – продължителна планинска верига, създаваща дълги 700 км. Горски и планински биокоридори и в същото време една бариера, протичаща по средата на България. Мястото е важен “stepping stone” биокоридор по протежението на брега на Черно море за разпространението на термофилна фауна: пъстър и леопардов смок, сухоземни костенурки и други видове по миграционната бариера в посока Изток-Запад на Стара планина. Популациите на сухоземните костенурки са намалели значително в резултат на интензивното им събиране на храна, практикувано в миналото. Въпреки това техните местообитания в момента са в добро състояние и има отлични условия за възстановяването на двата вида. Мястото е едно от няколкото такива в България, където в рядко посещаваните скалисти крайбрежни участъци видрата все още живее по крайбрежието. Алувиалните гори по поречието на малката река в централната част мястото има редки характеристики, преминаващи от местообитание с код 91A0 и 91F0.

Основаната заплаха в настоящия момент е планът за развитие на нов крайморски курорт, разположен на територията на единствения естуар и върху прилежащите дюни местообитания. Плановите предвиждат застрояване на изоставените екстензивни селскостопански земи по терасата на реката и по близко разположените височини. Територията между тези земи и съседните термофилни гори и дюни е важно местообитание за видовете, живеещи в този екотон – пъстрия и леопардовия смок и сухоземните костенурки. Застрояването ще унищожи веднага тези местообитания и може да доведе до значителна фрагментираност на района. Още повече, ще бъде директно унищожен единственият за мястото естуар и цялата крайречна горска растителност (кодове 91F0 и 91A0) и местообитанията на свързаните с тях блатна костенурка *Emys orbicularis* и видрата. Възстановяването и поддържането на екстензивните селскостопански практики в изоставените селскостопански земи (паша, екстензивни лозя и градини), а не тяхното застрояване, е от огромно значение за опазването на основни местообитания на такива видове като изчезващите видове влечуги.

Западната граница на обекта минава по главния път, по крайбрежието на Черно море. Има планове за подобряването на този път до магистрален – един проект, който може да има значително влияние за фрагментирането на района. По тези причини в тези райони трябва да се приложат интензивни ограничаващи мерки – шумоизолиращи и изолиращи животните огради с значителен брой тунели, мостове, надлези и подлези, които животните да могат да използват, а също така и да се търсят алтернативни варианти за разполагане, колкото се може по-далеч от крайбрежието.

Малка част от защитената зона се опазва в природната забележителност „Нос Емине” (5 дка) и защитените местности „Смриките-естествено находище на червена пираканта” (589 дка), Орто̀то (5876 дка) и Иракли (423 дка).

Емине BG0002043

Защитена зона по Директива за птиците, която съдържа защитена зона по Директива за местообитанията Емине – Иракли BG0001004 и значително припокрива з.з. Ахелой - Равда – Несебър BG0000574. Зоната лежи изцяло в черноморски биогеографски регион.

Обща площ от 666 030,16 декара. Надморска височина от 0 до 515 м, средна н.в. 119 метра.

Мястото обхваща най-източните части на Стара планина от село Паницово на запад до нос Емине на изток. На север се простира до долината на река Двойница, а на юг достига до селищата Ахелой и Каблешково, като обхваща и северната част на Бургаския залив. При нос Емине брегът е стръмен скалист. Самият бряг представлява тясна чакълеста ивица, над която се издига стръмна до отвесна скала, на места обрасла с храсталаци. В района преобладават ксеротермни тревни съобщества от белизма *Dichanthium ischaemum*/, луковична ливадина *Poa bulbosa*/ и др. На места по склоновете и овразите са разпръснати храсталаци предимно от драка *Paliurus spina-christi*/, както и вторични гори от дъб *Quercus spp.*/. Планинската част е покрита предимно с широколистни гори. В равнината част преобладават селскостопанските земи, с отделни части от естествена растителност и малки влажни зони. 26% от площта на мястото е заета от плитките води на северната част на Бургаския залив.

На територията на Емине са установени 218 вида птици. От срещаните се видове 96 са от европейско природозащитно значение (SPEC) (BirdLife International, 2004). Като световно застрашени в категория SPEC1 са включени 8 вида, а като застрашени в Европа съответно в категория SPEC2 - 29 вида, в SPEC3 - 59 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 79 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. От тях 73 са вписани също в приложение I на Директива 79/409 на ЕС. Емине е разположено на прелетния път *Via Pontica* и има международно значение като типично “място с тесен фронт на миграция” за прелитащите над него пеликани, щъркели и грабливи птици. Мигриращите птици се концентрират да преминават Стара планина именно в тази част, поради факта че е сравнително най-ниската и лесна за преминаване преграда. Щъркелите и пеликаните често летят направо през Бургаския залив. Гористата част се използва от мигрантите – главно грабливите птици за хранене и нощуване. Равнинните части южно от планинските склонове се използват от нощувалите и прелитащите мигранти за набиране на височина. Значителни количества бели щъркели и пеликани прелитат и над акваторията, пресичайки Бургаския залив. Крайбрежните скали и акваторията на Емине са едни от малкото в България, където постоянно се среща средиземноморския буревестник *Puffinus yelkouan*/. Емине е едно от най-важните места в страната от значение за Европейския съюз за този вид, както и за големия маслинов присмехулник *Hippobolus olivetorum*/, горската чучулига *Lullula arborea*/, полубеловратата мухоловка *Ficedula semitorquata*/, средния пъстър кълвач *Dendrocopos medius*/, синявицата *Coracias garrulus*/, малкия креслив орел *Aquila pomarina*/, късопръстия ястреб *Accipiter brevipes*/, черногърбото каменарче *Oenanthe pleschanka*/, речната рибарка *Sterna hirundo*/ и белочелата рибарка *Sterna albifrons*/. През зимата в крайбрежните морски води се концентрират значими количества черногуши гмуркачи *Gavia arctica*/, кафявоглави потапници *Aythya ferina*/ и други водолюбивы птици.

Крайбрежните територии на Емине са пряко застрашени пряко застроителни дейности и увеличаване на туристическата преса, следствие от развиващия се масов туризъм. Един от най-големите летни курорти по Черноморското крайбрежие - Слънчев Бряг, се намира в границите на мястото. Поради бързото развитие на курорта и интензивното строителство в съседство с него част от съществуващите крайбрежни дюни, както и пасища, ливади и малки горички вече са унищожени. Туристическият натиск ежегодно се засилва не само по крайбрежието, но и навътре в сушата и в планинските части. Турове с моторни превозни средства извън съществуващите пътища (т. нар. "off road") и свързани с него туристически дейности по планинските пасища и ливади през последните години започват да стават много популярни и водят до влошаване и унищожаване на тревните местообитания. През Емине преминава международен път, който оказва значително отрицателно влияние на околните територии в равнинните части на мястото, основно поради замърсяването и строителството по протежение на пътя. Особено опасни за мигриращите птици са плановите за изграждане на ветроенергийни паркове. Морската акватория е обект на много интензивен риболов, както със стационарни, така и с плаващи мрежи. Траленето, което през последното десетилетие активно се практикува в района води до унищожаване на морските екосистеми и влошава местообитанията на морските птици.

Въпреки голямата територия на Емине, само 2.4% от нея е поставена под законова защита съгласно националното природозащитно законодателство. Тук се включват 8 защитени територии. Една от тях е морска акватория – "Кокетрейс", обявена на 7400 дка през 2001 г. за опазване на пясъчна банка в Бургаския залив. Две от защитените територии са обявени за опазване на пясъчни дюни (природните забележителности пясъчни дюни - м.Бабата-Слънчев бряг (944 дка) и пясъчни дюни-5бр. (100 дка). Останалите са обявени за опазване на застрашени местообитания, растителни и животински видове – защитените местности «Калината» (1092 дка), „Смриките-естествено находище на червена пираканта" (589 дка), „Ортото" (5876 дка) и Иракли (423 дка).

Плаж Шкорпиловци BG0000100

Защитена зона по Директива за местообитанията, която се припокрива от защитена зона по Директива за птиците Камчийска планина BG0002044 и граничи на запад с з.з. Камчийска и Еминска планина BG0000133. Разположена в Черноморски биогеографски регион.

Общата площ е 51 256,53декара. Надморска височина от 0 до 168 метра, средна 84 метра.

Зоната включва голям дюнен комплекс и дъбови гори по периферните склонове към вътрешността. Това е най- дългия бряг на българското Черноморско крайбрежие с добре запазени дюни. Зоната е от голямо значение за множество редки видове растения и безгръбначни.

Камчийска и Еминска планина BG0000133

Защитена зона по Директива за местообитанията, която се съдържа в защитена зона по Директива за птиците Камчийска планина BG0002044. Разположена в Черноморски и континентален биогеографски регион.

Обща площ 636,784.68 декара. Надморска височина от 12 до 599, средна 304.

Преобладаващата част от мястото е заето от широколистни гори, смесени дъбови гори от цер, благун и източен горун, горун и благун, гори от благун и цер, смесени дъбово-габъррови гори, цер-благунови, цер-благунови с габър. Същите са с много добра представителност и добре съхранени, вероятно едни от най-добре съхранените на територията на България. Доминиращите видове растения са от родовете *Quercus* and *Fagus*. В територията на мястото се намират не-големи реки и язовири. В западната му част се намират няколко скални формации.

Част от защитената зона се опазва в природните забележителности „Находище на бял оман“ (20 дка) и „Сини вир – водопади“ (40 дка). Трите поддържани резервата Върбов дол (706 дка), Киров дол (535 дка), Вълчи проход (431 дка) и двете защитени местности Преграда (35 дка) и Орлов камък (4 дка) опазват вековни дъбови гори.

Камчийска планина BG0002044

Защитена зона по Директива за птиците, която припокрива защитена зона по Директива за местообитанията – Камчийска и Еминска планина BG0000133. Общата площ на защитената зона е 888 837,60 декара. Надморската височина е между 0 и 612 метра, средно 195 м.

Разположена е в Черноморския и континенталния биогеографски регион. Камчийска планина формира северната част на крайморския дял на Стара планина. На изток граничи със Черно море, на север достига до долината на река Камчия, на запад и северозапад границата ѝ е река Луда Камчия, а на юг достига до река Двойница и седловината, отделяща я от Еминската планина. Надморската ѝ височина е от 0 м при Черно море, до 627 м в западната част (връх Каменяк). Основните местообитания са горските, представени от чисти дъбови и букови гори и смесени широколистни гори с преобладаване на цер */Quercus cerris/*, благун */Quercus frainetto/*, горун */Quercus dalechampii/*, източен бук */Fagus orientalis/*, мизийски бук */Fagus sylvatica/*, сребролистна липа */Tilia tomentosa/*. Около 40% от горите са издънкови. Сред горските масиви, главно около селищата са разпръснати обработваеми земи и ливади с ксеротермни тревни съобщества с преобладаване на белизма */Dichanthium ischaemum/*, луковична ливадина */Poa bulbosa/* и др. (Разпръснатото разположени скални масиви се намират главно в западната част на планината. По-големите реки в района са Луда Камчия, Двойница и Елешница. На река Луда Камчия е построен язовир Цонево с водна площ около 300 ха, а на река Елешница - едноименен язовир с водна площ около 100 ха.

В района на Камчийска планина са установени 189 вида птици. От срещаните се птици 81 вида са от европейско природозащитно значение (SPEC) (BirdLife International, 2004). Като световно застрашени в категория SPEC1 са включени 9 вида, а като застрашени в Европа съответно в категория SPEC2 - 22 вида, в SPEC3 - 50 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 63 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. От тях 56 са вписани също в приложение I на Директива 79/409 на ЕС. Камчийска планина е разположена на прелетния път Via Pontica и има международно значение като типично “място с тесен фронт на миграция” за прелитащите над нея реещи се птици – щъркели, пеликани и грабливи птици. Мигриращите птици се концентрират да преминават Стара планина именно в тази част, поради това че е най-ниската и лесна за преминаване преграда. Гористата част се използва главно от мигриращите грабливи птици, за хранене и ношуване. Районът на язовир Цонево е един от малкото в страната, където гнезди орелът рибар */Pandion haliaetus/*. Камчийска планина е едно от най-значимите места в страната за осояда */Pernis apivorus/*, малкия креслив орел */Aquila pomarina/*, малкия орел */Hieraetus pennatus/*, горската чучулига */Lullula arborea/*, козодоя */Caprimulgus europaeus/*, градинската овесарка */Emberiza hortulana/*, полубеловратата мухоловка */Ficedula semitorquata/*, както и за четири вида кълвачи - средния пъстър */Dendrocopos medius/*, сирийския */Dendrocopos syriacus/*, черния */Dryocopus martius/* и сивия */Picus canus/*. По време на миграция и зимуване в язовирите на Камчийска планина се струпват значителни количества водолюбиви птици, които спират там по пътя си към влажните зони на юг от Стара планина. Там е установен да зимува също и световно застрашеният къдроглав пеликан */Pelecanus crispus/*.

Поради наличието на селища и съответна инфраструктура, значителни части от Камчийска планина са лесно достъпни за хората. Горските политики не подпомагат опазването на първично-естествените гори и не се съобразяват с тяхната природна стойност. Голите сечи и неприродосъобразно провежданите главни сечи все още са практика в управлението на горите. Урбанизация и разораването на пасищата и ливадите са основната причина за разпокъсването и унищожаването на тези местообитания. Незаконните сметища допълнително влошават качествата на местообитанията. Кариерите за добив на пясък и камъни от по поречищата на реките нарушават водния им режим и разрушават крайречните местообитания. Иманярството е широко разпространено и причинява разрушаване на гнезда, прогонване на птици в гнездовия период и унищожаване на скални местообитания. Скално гнездящите птици са уязвими и към туристически дейности през гнездовия период. Развитието на туризма през последното десетилетие доведе до безконтролно и бързо застрояване на бреговата ивица и загуба на крайбрежни местообитания. Независимо, че в района този процес е по-бавен в сравнение с други участъци на Черноморието, той вече има отрицателно въздействие върху ценни местообитания. Особено опасни за мигриращите птици са плановете за изграждане на ветроенергийни паркове. Морската акватория е обект на много интензивен риболов, както със стационарни, така и с плаващи мрежи. Един от сериозните проблеми в тази част е незаконното тралене на пясъчното дъно.

В Камчийска планина има 7 защитени територии, но те обхващат само 0,5% от територията ѝ. Четири от защитените територии са обявени за опазванена смесени дъбови гори – резерватите “Върбов дол”, Киров дол” и “Вълчи проход”, обявени през 1968 г., както и защитената местност “Горска барака” (944 дка), обявена през 1982 г. Останалите три защитени територии са обявени за опазване на скални ландшафти - „Белите скали” (142 дка), „Професора скално образуване” (50 дка) и „Чудните скали” (125 дка).

Камчия BG0000116

Защитена зона по Директива за местообитанията, която припокрива защитена зона по Директива за птиците Комплекс Камчия BG0002045. Разположена в Черноморски биогеографски регион.

Обща площ 129 199,37 декара. Надморска височина от 0 до 150, средна 75.

Защитената зона обхваща лонгозните гори в долното течение на най-голямата българска черноморска река Камчия, крайбрежните дюни и залива пред тях. Зоната опазва 5 типа дюнни местообитания, 4 типа горски местообитания (Крайречни смесени гори от *Quercus robur*, *Ulmus laevis* и *Fraxinus excelsior* или *Fraxinus angustifolia* покрай големи реки), естуар (код) и три типа морски местообитания ().

Зоната е обитавана от стабилна популация на видрата, както и на включените в директивата за хабитатите риби – Распер *Aspius aspius*, *Alosa immaculata*, Маришка мряна *Barbus plebejus*, Уклея (Брияна, Облез) *Chalcalburnus chalcoides*, обикновен щипок *Cobitis taenia*, европейска горчивка *Rhodeus sericeus amarus*. Района е важен и за множество безгръбначни като застрашените от изчезване охлюви *Vertigo moulinsiana* и *Vertigo angustior*, бисерна мида *Unio crassus*, буков сечко *Morimus funereus*, алпийска розалия *Rosalia alpina* и др.

BG01 Камчия Резерват + 6.20

BG06 Камчийски пясъци Защитена местност + 1.60

Комплекс Камчия BG0002045

Защитена зона по Директива за птиците, която припокрива защитената зона по Директивата за местообитанията Камчия BG0000116. Площ 100 756,30 декара. Надморската височина варира между 0 и 146 метра, а средната н.в. е 21 м. Защитената зона е разположена изцяло в Черноморски биогеографски регион.

Природният комплекс “Камчия” е разположен на около 25 км южно от град Варна. Той обхваща крайречни заливни гори, известни под наименованието “български лонгоз” около устието и долното течение на река Камчия, обширни пясъчни дюни и плажна ивица, храстови и тревни съобщества, сладководни блата и морска акватория, както и прилежащи рибарници. Много характерни са разположените в гората заблатени територии - Мазния азмак и Лесинския азмак, които са останки от стари речни ръкави, естествено свързани с реката. Към комплекса е включено и бившето Старооряховско блато, югозападно от резервата, превърнато в обработваеми земи. През зимата и пролетта тук се образуват обширни разливи, привличащи големи количества водолюбиви птици. Основното местообитание в комплекса е лонгозната гора от полски ясен */Fraxinus oxycarpa/*, дръжкоцветен дъб */Quercus pedunculiflora/*, полски бряст */Ulmus minor/*, полски клен */Acer campestre/* и черна елша */Alnus glutinosa/*, с подлес главно от обикновен глог */Crataegus monogyna/*, обикновен дрян */Cornus mas/* и кучи дрян */Cornus sanguinea/*, често в съчетание с мезофилна и хигрофитна тревна растителност. Характерни тук са псевдолианите представени от повет */Clematis vitalba/*, скрипка */Smilax exelsa/*, гърбач */Periploca graeca/* и др. Заблатените територии сред гората, както и няколкото малки блата между нея и пясъчните дюни са обрасли главно с тръстика */Phragmites australis/* и теснолистен папур */Typha angustifolia/*. Храстовите съобщества са съставени главно от драка */Paliurus spina-christii/*, обикновен глог */Crataegus monogyna/*, птиче грозде */Ligustrum vulgare/*. Пясъчните дюни са покрити с псамофитни (сухоустойчиви) тревни съобщества с преобладаване главно на класник */Leymus racemosus/*, песъчар */Ammophilla arenaria/*, борзеанов игловръх */Alyssum borseanum/* и др.

Лонгозните заливни гори на Камчия са представителни за Европа. Горската екосистема е уникална по отношение на растителността, структурата и специфичните екологични условия. Този тип гори са разпространени само на Балканите и Камчийския лонгоз е най-голямата и запазената от тях. В района на природния комплекс са установени 237 вида птици. От срещашите се видове 101 са от европейско природозащитно значение (SPEC) (BirdLife International, 2004). Като световно застрашени в категория SPEC1 са включени 7 вида, а като застрашени в Европа съответно в категория SPEC2 - 25 вида, в SPEC3 - 69 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 82 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. От тях 76 са вписани също в приложение I на Директива 79/409 на ЕС. В комплекса гнездят в значителна численост сивия кълвач */Picus canus/*, черногърбото каменарче */Oenanthe pleshanka/* и полубеловратата мухоловка */Ficedula semitorquata/*, поради което мястото е едно от най-важните за тези видове в Европа. Полубеловратата мухоловка е представена тук с най-плътната си популация в България. Комплексът е едно от трите места по българското черноморско крайбрежие, където гнезди морския орел */Haliaeetus albicilla/*. Камчия се намира на миграционния път *Via Pontica* и разнообразието от птици по време на прелет тук е много голямо. Горските масиви се използват за почивка от големи количества грабливи птици. Ежегодно по време на миграциите могат да се наблюдават прелитащи ята бели щъркели */Ciconia ciconia/*, къдроглави пеликани */Pelecanus crispus/* и розови пеликани */Pelecanus onocrotalus/*, както и ливаден дърдавец */Crex crex/*, представители на чапловите, дъждосвирцовите и пойните птици. Разливите югозападно от резервата имат особена стойност като зимовище на пойния лебед */Cygnus cygnus/*, голямата бяла чапла */Egretta alba/* и червеногушата гъска */Branta ruficollis/*. През зимата в неголеми количества в района се задържа малкият корморан */Phalacrocorax pygmeus/*. Комплекс Камчия включва разнообразни местообитания, характерни за влажните зони, поради което той е силно чувствителен към дейностите свързани с управление на водите. Водният режим на заливната гора е силно нарушен и това е основната заплаха за функционирането на екосистемата. Нарушението на водния режим се дължи на четири основни причини – андигирането на бреговете на река Камчия, корекцията на коритото ѝ, пресушаването на Старооряховското блато и изграждането на пет големи язовира в горното и средното

течение на реката. Чрез изграждане на отводнителна система Старооряховското блато бе пресушено и превърнато в земеделски земи, което е и най-значимото въздействие на човека върху природния комплекс. Освен унищожаването на ценни за биологичното разнообразие местообитания и нарушаването на водния режим на околните територии, изграждането на отводнителната система активира интрузията на морска вода в сладководния подпочвен водоносен хоризонт, поддържащ лонгозната гора. Премахването на отводнителната система ще допринесе значително за подобряването на водния режим на заливната гора. Употребата на химикали в земеделските земи предизвиква изменения в качеството и химичния състав на водите. През комплекса преминава международен път, който е източник на значително замърсяване на околните територии и разделя на две части лонгозната гора. Сериозна заплаха е изграждането на летни курорти и развитие на масов туризъм на територията на заличената защитена местност Камчийски пясъци.

Лонгозната гора при устието на река Камчия е обявено за резерват "Камчия" през 1951 г., който след двукратно разширяване днес достига 8497,5 дка. Пясъчните дюни бяха включени в защитената местност "Камчийски пясъци", (3726 дка) обявена през 1980 г., която бе заличена през 2006 след незаконни продажби на дюни на частна фирма и иницираното от фирмата съдебно дело. През 2007 буферната зона на резерват Камчия бе прекатегоризирана в защитена местност „Лонгоза“, която обхваща площ от 2300 дка.

Резерват "Камчия" и защитената местност „Лонгоза“ са включени в списъка на биосферните резервати към програма „Човек и биосфера на ЮНЕСКО.

Галата BG0000103

Защитена зона по Директива за местообитанията, която припокрива защитена зона по Директива за птиците Галата BG0002060. Разположена в Черноморски биогеографски регион.

Обща площ 16,237.19 декара. Надморска височина от 5 до 207, средна 72 м. Морски бряг с пясъчливи и скалисти зони, разпръснати обширни гори и малки речни долини с блата. Над $\frac{3}{4}$ от зоната е плитък морски залив с интересни подводни местообитания.

Част от Авренският участък на Черноморския бряг, започва от югоизточната част на Аспаруховата морска линия на Варненският залив и достига до залива Галата. Брегът е абразивно-свлачищен, с не много големи пясъчни ивици и зони с каменни блокове. В посока изток-запад се намират дефилета покрити с бяла топола (*Populus alba*) с участие на лиани (*Smilax exelsa*, *Periploca graeca*, *Clematis vitalba*). В южната част се намира не голям лиман покрит с тръстика, папур и водно огледало – Паша дере. В отделни райони се срещат естествени широколистни гори от различни видове дъб, габър, на места участъци заети изцяло с липа (*Tilia argentea*). Преди 50 години в региона е започнала активна залесителна кампания за укрепване на бреговата линия и днес като резултат преобладаващата част от сушата от предложената територия е залесена с акация (*Robinia pseudoacacia*), морски бор (*Pinus maritima*), черен бор (*Pinus nigra*), а също и някои местни видове топола и липа. Морският шелф с редуващи се скали, пясъци и наносни зони е с голямо разнообразие от водорасли и животински свят. В региона има една защитена територия находище на ракитник *Hippophae rhamnoides* "Ракитника", които са разположени в южната част на територията. Човешкото въздействие в региона е свързано с риболова и други занимания през свободното време главно през летните сезони. Районът е традиционно място за кратки почивки на варненските жители, особено на младите хора които прекарват по няколко дни сред природата на палатки или в хижи около Фичоза /Ветеран, Романтика/ и Черноморец /Паша дере/. През последните години процесът на връщане на земите в черноморският регион продължава и има показатели /включително започване на

строителство/ за построяване на по-значителна туристическа инфраструктура. Преди няколко години в региона беше открито находище от природен газ и през тази година близо до хижа Черноморец се изграждат конструкции за добив и тръбни линии до индустриалния комплекс Девня.

Крайбрежното подводно местообитание е от най-богатите в страната. Дъбово-габъровите гори около хижа Черноморец имат една от най-високите плътности на популацията на кокиче (*Galanthus nivalis*) в страната, а също и с добра плътност на популацията на други луковични растения.

Галата BG0002060

Защитена зона по Директива за птиците, която припокрива защитена зона по Директива за местообитанията Галата BG0000103. Разположена в Черноморски биогеографски регион.

Обща площ 81,367.40 дка. Надморската височина варира от 0 до 231 метра, със средна стойност 80 метра.

Разположен изцяло в Черноморския биогеографски район. Една четвърт от зоната е морска акватория.

Галата се намира в Североизточна България, южно от град Варна. Обхваща източната част на Момино плато. Територията му е заключена между бреговата ивица на Черно море (от южната част на Варненския залив - квартал Аспарухово, едноименния нос и квартал Галата, до Змийски нос и къмпинг Рай) на изток и главен път Е87 (Варна-Бургас) в участъка село Близнаци – село Приселци – разклон квартал Аспарухово от запад. На север мястото граничи с пътя за квартал Аспарухово и вилна зона. Мястото е разположено на варовиково плато прорязано от дълбоките дерета на няколко реки. Северната му част е по-висока. Крайбрежието там е със стръмни земни и скални брегове и свлачища. В южната по-ниска част има пясъчни ивици и крайморски гори. Основно местообитание в района на Галата са широколистните гори от цер /*Quercus cerris*/ и благун /*Quercus frainetto*/, които заемат половината от общата му площ. Другата половина е заета от крайбрежни морски води (25%), обработваеми площи, тревни пространства с доминиране на ливадна власатка /*Festuca pratensis*/, броеничеста ливадина /*Poa sylvicola*/ и др. на места с храсти и ниски дървета. Около селищата има овощни градини и лозя.

В Галата са установени 178 вида птици. От срещащите се видове 75 са от европейско природозащитно значение (SPEC) (BirdLife International, 2004). Като световно застрашен в категория SPEC1 е включен 1 вид, а като застрашени в Европа съответно в категория SPEC2 - 22 вида, в SPEC3 - 50 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 61 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. От тях 59 са вписани също в приложение I на Директива 79/409 на ЕС. Галата обхваща най-дългата неповлияна от човека крайбрежна ивица по българското Черноморие, поради което е едно от най-важните места в страната за средиземноморския буревестник /*Puffinus yelkouan*/, за който се счита че гнезди тук. През гнездовия период и по време на миграция крайбрежните морски води осигуряват значителен хранителен ресурс за рибарките и чайките, включително тъноклюнатата чайка /*Larus genei*/, гривестата рибарка /*Sterna sandvicensis*/ и речната рибарка /*Sterna hirundo*/ . Тези видове се струпват в значителни количества, следвайки рибните пасажи. Галата е разположена на миграционния път Via Pontica и над крайбрежните и част и редовно прелитат значими количества реещи се мигриращи птици, основно щъркели. Тя е типично място с тесен фронт на миграция, където мигриращите птици прелитат ниско над земята. По крайбрежието по време на миграция се наблюдават също и лопатарки /*Platalea leucorodia*/ и блестящи ибиси /*Plegadis falcinellus*/ . Крайбрежните гори представляват подходящи местообитания за гнездене на представителни популации на полубеловратата мухоловка /*Ficedula semitorquata*/, сивия кълвач /*Picus canus*/, средния пъстър кълвач /*Dendrocopos medius*/ и горската чучулига /*Lullula arborea*/ .

Мозаечните местообитания от пасища и храсталаци предоставя поддържат добри популации на градинската овесарка *Emberiza hortulana*. Крайбрежните скални и подобни на степ местообитания поддържат представителна гнездова популация на черногърбото каменарче *Oenanthe pleshanka*.

Галата е особено уязвима към човешки дейности, свързани и разрушаване на тревни и горски местообитания, застрояване, както и изграждане на високи съоръжения както на земята, така и в морето. Интензивните горско-стопански дейности, включващи премахване на старите умиращи дървета и интензивни сечи, оказват значително отрицателно въздействие на горските местообитания. Крайбрежието е обект на интензивно застрояване поради развитието на туризма през последното десетилетие. Това води до нарушаване и дори унищожаване на крайбрежни местообитания в места, достъпни за туристите. Все още има обширни територии недостъпни за туристите, но развитието на инфраструктурата би поставило и тези места под заплаха. Плитководните части на морската акватория са чувствителни към прекомерното ползване на рибните ресурси и траленето. Потенциална заплаха както за местообитанията, така и за птиците в района е изграждането на ветроенергийни паркове.

В границите и попадат само две малки по площ защитени територии, обхващащи много по-малко от 1% от територията на мястото. Защитена местност "Ракитник" (22 дка) е обявена през 1978 г. за опазване на ракитника, а защитената местност "Лимана" (52 дка) е обявена през 1979 г. за опазване на застрашени видове птици.

Варненско-Белославско езеро BG0000191

Защитена зона по Директива за птиците, която съдържа изцяло з.з. по Директива за местообитанията Варненско - Белославски комплекс BG0000622 и частично з.з. Галата BG0002060. Защитената зона е разположена в Черноморски и Континентален биogeографски райони.

Обща площ 46 818.10 дка. Надморската височина варира от 0 до 101 метра, а средната е 10 м.

Варненско-Белославският езерен комплекс обхваща две езера - Варненското и Белославското, свързани с изкуствено прокопан канал и разположени на запад от град Варна. Варненското езеро е крайбрежно лиманно езеро с естествен произход. В миналото е било сладководен басейн с незначителна връзка с Белославското езеро на запад и със слаб отток към морето. През 1909 г. се прокопава първият канал между Варненското езеро и морето. До 1923 г. Белославското езеро е закрит сладководен лиман, в който се влива р. Провадийска. Днес развитието на няколко промишлени комплекса в района е наложило използването на двете езера за корабен транспорт, което довежда до прокопаването на два нови канала - един, свързващ Варненското езеро с Черно море, и втори, свързващ двете езера. В комплекса преобладават откритите водни площи. Широката връзка с Черно море е довела до повишаване солеността на водите в двете езера, с което екологичните условия се доближават до тези на морската акватория. В северната част на Варненското езеро (ЗМ "Казашко") и западната част на Белославското езеро са разположени тръстикови масиви с преобладаване на обикновената тръстика *Phragmites australis*, теснолистния папур *Typha angustifolia* и крайбрежния камъш *Shoenoplectus litoralis*. Масивите в западната част на Белославското езеро са значителни по площ и преминават във влажни и мочурливи ливади. Северно от тях се намира соленоводен басейн, обрасъл по бреговете със солянка *Salicornia sp.* и друга халофитна растителност.

Варненско-белославския езерен комплекс е важна зона с международно значение за зимуващите водолюбивы птици. Тук ежегодно се концентрират над 20 000 водолюбивы

птици от 64 вида. На територията на комплекса са установени 202 вида птици. От срещащите се видове 91 са от европейско природозащитно значение (SPEC) (BirdLife International, 2004). Като световно застрашени в категория SPEC1 са включени 7 вида, а като застрашени в Европа съответно в категория SPEC2 - 21 вида, в SPEC3 - 63 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 70 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. От тях 64 са вписани също в приложение I на Директива 79/409 на ЕС. В Белославското езеро се намира четвъртата по големина у нас гнездова популация на саблеклюна */Recurvirostra avosetta/*, след тези в Атанасовското и Поморийското езера и ЗМ “Пода”, като тук гнезди и кокилобегачът */Himantopus himantopus/*. Варненско-Белославският езерен комплекс е единствената влажна зона между отстоящите на около 200 км. едни от други Шабленско и Дуранкулашко езера на север и Бургаските езера на юг. По тази причина той е от изключително значение за птиците по време на миграция, като за белия щъркел */Ciconia ciconia/* се явява “място с тесен фронт на миграция”. През този период, а също и през зимата комплексът е място от световно значение за малкия кormоран */Phalacrocorax pygmeus/*. Поради факта, че не замръзват през зимата, езерата са удобно място за зимуване на различни видове патици, потапници, кormорани и други водолюбивы птици. Освен малкия кormоран, се наблюдават международно значими струпвания на кафявоглавата потапница */Aythya ferina/*. От световно застрашените видове, главно по време на миграция се срещат къдроглавият пеликан */Pelecanus crispus/*, а през зимата и тръноопашатата потапница */Oxyura leucoserphala/*.

Комплекса Варненско-Белославско езеро е разположен до третия по големина град в България – Варна, който е голям туристически и промишлен център. Езерото има голямо социално и икономическо значение за региона и за страната. Промислеността се развива около езерото от края на XIX век. Днес в района на Варненско-Белославския езерен комплекс съществуват 5 промишлени пристанища, едно военно и едно гражданско пристанище, две яхтени пристанища, ТЕЦ “Варна”, която е част от Девненския химически комплекс, пречиствателната станция на град Белослав и една стъklarска фабрика. В западната част на езерния комплекс са разположени утаителните басейни на Девненския Химически комплекс, където се утаяват седиментите от промишлените води на химическите заводи. В северната част е разположен утаител на ТЕЦ Варна. Голяма част от тежката индустрия е разположена по границите на комплекса. Варненското и Белославското езеро се използват като плавателен канал за кораби. Фериботна линия функционира в района на град Белослав, за да свързва двете части на града. Около езерния комплекс са разположени пътища, железопътна линия и урбанизирани територии. В източната част на Варненското езеро често се провеждат регати, а също и уиндсърфинг. В района на езерата се извършва спортен риболов, особено в района където ТЕЦ Варна изпуска топлите си води във Варненското езеро и се събират големи пасажи риба. В самите езера се извършва промишлен риболов със стоящи и плаващи мрежи от жителите на околните селища. Ловът на водолюбивы птици, включително от моторни лодки е също често срещана практика в района на езерата. На отделни малки участъци от територията на комплекса се осъществява земеделие (отглеждане на зърнени култури, зеленчуци и лозя) и животновъдство. Развитието на промишлеността и урбанизацията са фактори, които са довели до загуба на местообитания и до обща и цялостна екологична промяна на влажната зона и днес продължават да бъдат основен застрашаващ фактор. Те са основен източник на силно неорганично и органично замърсяване с всички последици от това, като основен замърсяващ фактор са химическите заводи, други промишлени предприятия и корабоплаването. Бъдещите планове за развитие на промишлеността и инфраструктурата (особено разширяване на пристанищата, нови железопътни линии, пътища и подводни газопроводи), както и урбанизацията (разширяване на селищата и създаване на вилни зони) в района на комплекса застрашават съществуването на последните останали естествени

местообитания. Ловът, който често се осъществява с незаконни средства, в защитени територии и на защитени видове застрашава много от водолюбивите птици. Естествени застрашаващи фактори за езерата е съществуването на слой от сероводород на дъното на езерата на дълбочина над 10 метра, който не позволява съществуването на живот, както и токсичното водорасло *Primnesium parvum* (не установявано след 1963) което може да доведе до масово измиране на рибата и безгръбначните животни. Евтрофикацията на езерния комплекс е значителна и може да се разглежда като отрицателно действащ фактор. Във пресноводните части на комплекса водната растителност е в напреднала фаза на сукцесия и се нуждае от подходящо управление за поддържане на биоразнообразието. Земеделските дейности осъществявани в околните на езерния комплекс земи допринасят за органичното замърсяване на езерото. Някои индустриални комплекси, разположени по горното течение на река Провадийска вероятно замърсяват самата река и езерния комплекс.

През 1995 г. част от тръстиковите масиви в североизточната част на Варненското езеро с 100 метра езерна акватория покрай бреговете е обявена за защитена местност "Казашко" (общо 125.1 ха - 25.86 ха тръстикови масиви + 99.27 езерна акватория).

Ятата BG0002046

Защитена зона по директивата за птиците. Граничи с з.з. Варненско-Белославско езеро BG0000191. Разположена в Черноморски биогеографски регион. Обща площ 1445,012 декара (ДВ 26/ 07.03.2008). Надморска височина между 4 и 41 метра, средно 13 м.

Изкуствен водоем с водолюбива растителност, разположен на южния бряг на плавателния канал, свързващ Варненското и Белославското езеро, непосредствено до град Белослав. Към мястото се отнасят и заобикалящите го пасища, възвишения с ниски скални венци и малка долина в южната му част. Мястото представлява мозайка от разнообразни местообитания, като най-характерни са заблатените територии. Те са образувани в резултат главно на постоянното заустване на водите от пречиствателната станция за отпадни води (ПСОВ) - Белослав, разположена в съседство. Тази своеобразна влажна зона заема около 1/3 от площта на обекта, като е разделена от дига на две части - южна сладководна и северна, соленоводна. Бреговете на сладководния водоем са обрасли с водолюбива растителност с преобладаване на тръстика *Phragmites australis* и широколистен папур *Typha latifolia*. Неголеми по площ територии около соленоводния басейн са покрити със солянка *Salicornia sp.* и друга халофитна растителност. Западно и северно от водоема се простират открити площи обрасли с мезоксеротермна тревна растителност, представена основно от луковична ливадина *Poa bulbosa*, пасищен райграс *Lolium perenne* и др. Склоновете на възвишенията от изток са покрити с издънкови гори от цер *Quercus cerris*, келяв габър *Carpinus orientalis* и полски бряст *Ulmus minor*. Малка долина с тревна и храстова растителност, неголеми скални венци и изоставена пясъчна кариера допълват разнообразието от местообитания.

Макар и с малка площ Ятата се отличава с богато видово разнообразие от птици през всички сезони. На територията му са установени 208 вида птици. От срещаните се видове 89 са от европейско природозащитно значение (SPEC) (BirdLife International, 2004). Като световно застрашени в категория SPEC1 са включени 7 вида, а като застрашени в Европа съответно в категория SPEC2 - 20 вида, в SPEC3 - 62 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 71 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. От тях 62 са вписани също в приложение I на Директива 79/409 на ЕС. Ятата е едно от най-важните места в страната за опазването на гнездящите тук кокилобегач *Himantopus himantopus* малък воден бик *Ixobrychus minutus*. Мястото е от голямо значение и за гнезденето на червения ангъч *Tadorna ferruginea*. Саблеклюнът

/Recurvirostra avosetta/ също гнезди в Ятата, макар и в малки количества. По време на миграция могат да се наблюдават три световно застрашени вида - малкият кormоран */Phalacrocorax pygmeus/*, кървоглавият пеликан */Pelecanus crispus/*, белооката потапница */Aythya nyroca/*, както и блестящият ибис */Plegadis falcinellus/* и бялата лопатарка */Platalea leucorodia/*. Ятата е място от световно значение за нощувка на малкия кormоран. Ежегодно по време на миграция над мястото прелитат ята бели и черни щъркели и различни видове грабливи птици. То е важно зимовище за голям брой водолюбиви птици, като малкият кormоран */Phalacrocorax pygmeus/*, пойният лебед */Cygnus cygnus/* и немият лебед */C. olor/* образуват значителни струпвания. През зимния период червеногушата гъска */Branta ruficollis/* е установена да нощува във водоема.

Ятата е малка територия, разположена в урбанизиран и гъсто населен район в непосредствена близост до третия по големина град в България – Варна и неговата промишлена зона. Това прави мястото уязвимо от човешките дейности засягащи самата влажна зона или обитаващите я птици. Единствения източник на вода за Ятата са пречистените отпадни води, идващи от пречиствателната станция на град Белослав. Тъй като техниката на пречиствателната станция е остаряла понякога се случват аварии и водата във влажната зона се замърсява. Няколко години общината в съседното село организира конни надбягвания в Ятата, което води до концентриране на много хора там по време на размножителния период. Тази дейност предизвиква силно безпокойство на птиците, замърсяване и утъкване на пасищата, разположени около влажната зона. Безпокойство на птиците се причинява и от рибари и неконтролираната паша на овце и кози. Регионалните планове за развитие не вземат - предвид наличието на защитена територия “Ятата” и все още съществуват намерения за изграждане на железопътна линия през мястото. Съществуват някои инвестиционни намерения за изграждане на предприятия на част от територията.

Ятата е обявена за защитена местност съгласно националното природозащитно законодателство през 1987 г. на площ от 1540 дка.

Златни пясъци BG0000118

Защитена зона по Директива за местообитанията, която е припокрита от защитена зона по Директива за птиците Батова BG0002082. Разположена в Черноморски биогеографски регион.

Обща площ 13,744.40 декара. Надморска височина от 35 до 262, средна 150
Защитената зона съвпада с границите на Природен парк Златни пясъци.

<http://www.parkzlatnijasaci.com/index.php>

Долината на река Батова BG0000102

Защитена зона по Директива за местообитанията, която е припокрита от защитена зона по Директива за птиците Батова BG0002082. Разположена в Черноморски биогеографски регион.

Обща площ 184 592.39 декара. Надморска височина от 0 до 354, средна 177

Най-големият и най-добре съхраненият горски масив в южна морска Добруджа. Много от горите и скалите са подходящи като местообитания на редки и застрашени видове птици. Ливадите са ценни за търсене на храна за много от редките видове. Река Батова е най-северната от всички морски крайбрежни реки в България. Мястото е важно за съществуването на безгръбначната фауна. Добре разгърнатите гори /заливни и дъбови /, скалите и влажните зони са от голямо значение като местообитания за много видове бозайници. Сравнително добре запазен карстов ландшафт с петна от гори и степи, като цяло подходящ за прилепи и някои редки видове степни бозайници. Низини, дерета, храстовидни и ниски гори с варовикови скали.

Поддържан резерват „Балтата“ опазва лонгозни гори в поречието на р. Батова на площ от 2046,865 дка.

Батова BG0002082

Защитена зона по Директива за птиците, която съдържа защитени зони по Директива за местообитанията BG0000102 Долината на река Батова и BG0000118 Златни пясъци. Обща площ 381 328.30 дка. Надморска височина от 0 до 357, средна 226.

Разположена е в Черноморски биогеографски район.

Батова се разполага в Североизточна България, северно от Варна и обхваща поречието на река Батова и по-голямата част от Франгенското плато, включително бреговата ивица от Албена до Златни пясъци и прилежащата и плитката морска акватория. На север граничи със селата Соколник, Одърци, Храброво, Ляхово и Оброчище, на изток с черноморското крайбрежие южно от курорт Албена до Златни пясъци. От Златни пясъци на югозапад границата преминава по ръба на платото северно от село Каменар, и кварталите на град Варна – Винаца, Владиславово и Аксаково. При село Изворско върви на север през Новаково и Дебрене до Соколник. В границите на мястото се срещат няколко типа местообитания, от които с най-голяма площ са горските – широколистни гори от цер */Quercus cerris/*, благуи */Q. frainetto/* и обикновен габър */Carpinus betulus/* и обработваемите площи. Останалата част от територията е заета от открити тревни пространства, обрасли на някои места с храстова растителност, пасища, ливади, овощни градини и лозя. Последните са разположени около селищата. В района на устието на река Батова е разположен резерват Балтата, съхраняващ естествена лонгозна гора и блатни и мочурни хирофитни формации. Лонгозната гора е основно от полски ясен */Fraxinus oxycarpa/*, полски бряст */Ulmus minor/*, дръжкоцветен дъб */Quercus pedunculiflora/*, полски клен */Acer campestre/* и черна елша */Alnus glutinosa/* с подлес от глог */Crataegus monogyna/*, обикновен дрян */Cornus mas/* и кучешки дрян */Cornus sanguinea/*, в комбинация с мезофилна и хирофитна тревна растителност. Типични за гората са лианите и увивните растения като повет */Clematis vitalba/*, скрипка */Smilax exelsa/*, гърбач */Periploca graeca/* и др.

Батова представлява комплекс с различни по характер местообитания, които са характерни както за типични горски видове, така и за водолюбиви птици и птици, обитаващи земеделски площи. В района са установени са 184 вида птици. От срещаните се видове 80 са от европейско природозащитно значение (SPEC) (BirdLife International, 2004). Като световно застрашени в категория SPEC1 са включени 7 вида, а като застрашени в Европа съответно в категория SPEC2 - 24 вида, в SPEC3 - 49 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 70 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. От тях 62 са вписани също в приложение I на Директива 79/409 на ЕС. Най-важната характеристика на мястото е неговото географско положение на западно-черноморския прелетен път Via Pontica. Над долината на река Батова се събират три потока от мигриращи птици, идващи от Добруджа – от вътрешността на добруджанското плато, тези които следват естествено бреговата ивица и при птиците, които при нос Калиакра летят директно през морето към Балтата. През Батова преминава най-концентрирания поток от мигриращи щъркели и пеликани в Североизточна България, като в долината между Добруджанското и Франгенското плато те набират височина, а над самото плато летят ниско. Поради значението си за над 30 вида мигриращи реещи се птици Батова е определено като място с тесен фронт на миграция от световно значение. 11% от мигриращите птици летят на не повече от 150 м. над земята и 35% летят на височина от 160 до 500 м. Тук са отчетени най-големи количества на мигриращи розови пеликани */Pelecanus onocrotalus/* и жерави */Grus grus/* по Северното Черноморие. По време на миграция грабливите птици

редовно нощуват в горите на Батова. Крайбрежните части на мястото са от ключово значение за миграциите на значителни количества чайки буревестници */Larus canus/*. Значителни количества водолюбиви птици презимуват в района на Батова, основно гъски */Anser albifrons/*, които се задържат от декември до март. Те нощуват в морето и ежедневно прелитат над района за да се хранят в нивите във вътрешността, но често се хранят и в земеделските земи тук. Батова е едно от най-важните места в страната от значение за Европейския съюз за опазването на гнездящите тук среден пъстър кълвач */Dendrocopos medius/* и полубеловрата мухоловка */Ficedula semitorquata/*. В значителни количества в района гнездят още зеленият кълвач */Picus viridis/*, сивата овесарка */Miliaria calandra/*, черногърбото каменарче */Oenathe pleschanka/*, късопръстата чучулига */Calandrella brachydactyla/*, големият маслинов присмехулник */Hippolais olivetorum/*, ястребогушото коприварче */Sylvia nisoria/*, градинската овесарка */Emberiza hortulana/* и др.

Водните местообитания, свързани с река Батова и специално с лонгозната гора “Балтата” се влияят силно от човешки дейности, свързани с управлението на водите. Водният баланс на лонгозната гора е нарушен и това се приема за основната заплаха за нормалното и функциониране като екосистема. Основните причини довели до сегашното проблематично състояние са андигирането и корекциите на бреговете на река Батова, изграждането на път с международно значение през самата гора, както и рудодобива в горното и средното течение на реката. Продължаващата урбанизация, свързана с мащабното развитие на туризма и разширяването на селищата води до разпокъсване, нарушаване и дори унищожаване на местообитанията, основно в крайбрежната зона, но също и в откритите пространства върху платото. Реализацията на плановете за разширяване на село Кранево по посока на резерват “Балтата” ще доведат до унищожаването на единствената ненаселена територия около източната част на лонгозната гора и съответно до изолация на резервата от околните природни територии. Концентрирането на много хора на сравнително малки територии в близост до ценни местообитания както и незаконното депониране на отпадъци на много места, включително и в земеделски земи имат също значително отрицателно въздействие върху мястото. Плановете за изграждане на местно летище в съседство с лонгозната гора “Балтата” на мястото където се събират трите потока от мигриращи птици е опасно както за гнездящите и мигриращите птици, така и за сигурността на полетите. Районът на Батовата е особено уязвим от плановете за изграждане на ветроенергийни паркове. Горските местообитания са застрашени от прекомерна експлоатация на горските ресурси, пожари, както естествени, така и причинени от човека, а също и залесяване с нетипични за района видове. Премахването на старите полумъртви дървета и тези с хралупи, ограничава значително възможностите на кълвачите и мухоловките да намират подходящи места за гнездене и храна.

Само 4% от територията на Батова е поставена под законова защита съгласно националното природозащитно законодателство. В границите попада един поддържан резерват – “Балтата”, който е обявен през 1962 г. с цел опазване на уникална лонгозна гора при устието на река Батова. Част от лонгозната гора, разположена западно от международния път е обавена за буферна зона на резервата на площ от 1634 дка и предстои да бъде прекатегоризирана в защитена местност. Най-голямата защитена територия в района е природния парк “Златни пясъци”, обявен през 1943 г. Целта му е да бъдат опазени растителни и животински видове и техните съобщества, както и характерни ландшафти. Част от природния парк е и защитената местност „Аладжа манастир” (170 дка)

Балчик BG0002061

Защитена зона по Директивата за птиците. Разположена в Черноморски биогеографски регион.

Обща площ от 15 541.60 декара. Надморска височина от 1 до 233, средна 189 м.

Мястото се намира в Североизточна България на Черноморското крайбрежие югозападно от град Балчик, непосредствено до града. Обхваща част от Добруджанското плато и клифа на юг до вилната зона и курорта Албена. На северозапад граничи с международен път Е87, а на североизток със самия град. На територията му попада квартал Момчил. В югоизточната си част е терасирано и прорязано от дълбоки дерета и ровове с отвесни седиментни стени, множество свлачища и обрушвания. Отделено е от морето с тясна брегова ивица и път. От срещащите се тук местообитания преобладават откритите тревни пространства – ненапоявани земеделски земи и пасища с преобладаване на степни съобщества с катраника *Artemisia alba* и брегова овсига *Bromus riparius*. Второстепенно местообитание са широколистните дъбови гори от космат *Quercus pubescens* и виргилиев дъб *Q. virgiliana* и храсталачните съобщества.

В района на Балчик са установени 136 вида птици. От срещащите се видове 65 са от европейско природозащитно значение (SPEC) (BirdLife International, 2004). Като световно застрашени в категория SPEC1 са включени 7 вида, а като застрашени в Европа съответно в категория SPEC2 - 18 вида, в SPEC3 - 40 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 56 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. От тях 51 са вписани също в приложение I на Директива 79/409 на ЕС. Територията е определено като типично място с тесен фронт на миграция от световно значение за реещи се щъркели, пеликани и грабливи птици, като е мястото с най-интензивна миграция на грабливи птици в Североизточна България. Тук са отчетени най-големите числености по Северното Черноморие на червената каня *Milvus milvus*, белоглавия лешояд *Gyps fulvus*, тръстиковия блатар *Circus aeruginosus*, ливадния блатар *Circus pygargus*, степния блатар *Circus macrourus*, големия ястреб *Accipiter gentilis*, малкия ястреб *Accipiter nisus*, късопръстия ястреб *Accipiter brevipes*, обикновения мишелов *Buteo buteo*, орела рибар *Pandion haliaetus*, керкенеца *Falco tinnunculus*, вечерната ветрушка *Falco vespertinus*, ловния сокол *Falco cherrug* и сокола скитник *Falco peregrinus*. 23% от птиците прелетат на височина до 150 м над земята и 39% - на височина между 160 и 500 м, което в значителна степен зависи от атмосферните условия. В допълнение Балчик е една от най-ценните територии в страната от значение за Европейския съюз за опазването на черногърбото каменарче *Oenanthe pleschanka*, чиято гнездова популация е концентрирана по северното черноморско крайбрежие. Бухалът *Bubo bubo* също гнезди в района. Специални проучвания на гнездящите птици в района на Балчик не са провеждани до сега, но има предпоставки да се счита, че мястото е важно и за други видове птици, характерни за степните местообитания.

Мястото е силно уязвимо към човешки дейности, свързани с унищожаване на степните местообитания, със застрояване, както и към изграждане на високи съоръжения. Най-сериозна заплаха за района са съществуващите проекти за строителство на ветроенергийни паркове в самата защитена зона и около нея, които са разположени на западочерноморския прелетен път на птиците *Via Pontica*. Повечето ветрови генератори са с височина 120 метра и повечето от тях ще бъдат разположени в територии, където проучванията на БДЗП потвърдиха че реещите се и други активно летящи мигриращи птици преминават през района на височина до 150 м, което означава директен сблъсък на огромни количества птици. Ветроенергийните съоръжения специално в този район ще възпрепятстват свободното предвижване на птици, основно на реещите се мигриращи птици и зимуващите птици и в значителна степен ще ограничат достъпа им до ползваните от тях местообитания. Те ще са причина за директен сблъсък и пряко унищожаване на птиците и ще доведат до разпокъсване и загуба на ценни места за пренощуване, хранене, набиране на височина за предвижване, както и на места за укриване при неблагоприятни

метеорологични условия. Ветровите генератори ще бъдат бариера за хиляди реещи се мигриращи птици и нощни мигранти по пътя им на юг и на север и ще причинят значителна смъртност сред тях, както и по-нататъшно намаляване на техните популации. Строителството на различни типове сгради и съоръжения ще доведат до необратимо унищожаване на степни местообитания, разпокъсването им, и съответно значително намаляване на гнездовата популация на черногърбото каменарче и други характерни видове. Поради наличието на селища на територията и в близост до нея през последните години се появили незаконни сметища, които допълнително влошават качеството на местообитанията. Дейностите свързани с развитието на инфраструктурата и развитието на туризма могат да доведат до значително безпокойство за птиците, разпокъсване, влошаване и дори унищожаване на ценни местообитания, ако не се планират по подходящ начин.

В защитената зона няма обявени защитени територии.

Белите скали BG0002097

Защитена зона по Директива за птиците, която припокрива защитена зона по Директива за местообитанията BG0000573 Комплекс Калиакра. Обща площ от 40,779.00 декара. Надморска височина от 0 до 197, средна 71 м. Цялата зона е разположена в Черноморски биогеографски район. Мястото се намира в Североизточна България на Черноморското крайбрежие между Балчик и Каварна. Обхваща част от Добруджанското плато, клифовия бряг и прилежащата му плитка морска акватория. На север граничи с пътя Балчик-Каварна. Най-южната част от Добруджанското плато южно от пътя за Каварна е покрита със сухолюбива степна тревна растителност. Субстрата е от седименти – мергели и сарматски варовици. Брегът е отвесен с няколко тераси. Прорязан е от дълбоки дерета и долове с храсти и широколистни гори. По ниските части са обрасли с ксерофилни и степни съобщества тънкожилест пелин *Artemisia lerchiana*, житняк *Agropyron pectiniforme*. Горните тераси са обрасли с мезоксеротермни тревни съобщества от луковична ливадина *Poa bulbosa*, пасищен райграс *Lolium perenne* и трясот *Cynodon dactylon*. Бреговата ивица е тясна. Има множество сипеи, свлачища и обрушвания причинени от ерозионните сили на морето. Близо до Балчик има лиманно езеро - Балчишката тузла. Тузлата е частично обрасла с крайбрежна растителност с преобладаване на тръстика *Phragmites australis*. В района на Белите скали са установени много видове редки растения.

В района на Белите скали са установени 91 вида птици. От срещаните се видове 48 са от европейско природозащитно значение (SPEC) (BirdLife International, 2004). Като световно застрашени в категория SPEC1 са включени 4 вида, а като застрашени в Европа съответно в категория SPEC2 - 16 вида, в SPEC3 - 28 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 40 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. От тях 39 са вписани също в приложение I на Директива 79/409 на ЕС. Белите скали са типично място с тесен фронт на миграция за реещи птици – щъркели, пеликани и грабливи птици, особено за белия щъркел *Ciconia ciconia* и обикновения мишелов *Buteo buteo*. Грабливите птици често пренощуват в района. Белите скали са едно от най-важните места в страната от значение за Европейския съюз за опазването на гнездящите тук полска бъбрица *Anthus campestris*, късопръста чучулига *Calandrella brachydactyla*, ястребогушо коприварче *Sylvia nisoria* и черногърбото каменарче *Oenanthe pleshanka*. Района поддържа представителни гнездови популации на дебелоклюнатата чучулига *Melanocorypha calandral*, черночелата сврачка *Lanius minor* и ястребогушото коприварче *Sylvia nisoria*.

Района на Белите скали е под сравнително голям антропогенен натиск, поради наличието на селища и развита инфраструктура. Непрекъснатото застрояване на

територията в резултат от интензивното развитие на туризма и разширяване на селищата води до разпокъсване, нарушаване и дори унищожаване на местообитания, главно в крайбрежната зона, но също така и в откритите пространства върху платото. Реализацията на мащабни проекти за изграждане на голф-игрища ще предизвика разпокъсване на компактно естествено мозаечно местообитание от открити пространства, храсти и малки гори, които са от значение за пойните и за грабливите птици. Около 30% от местообитанието ще бъде изцяло разрушено и превърнато в зелени площи, интензивно третирани с пестициди. Значителното неблагоприятно въздействие върху мястото се определя и от концентрирането на много хора на малки територии по крайбрежието, ценни за биоразнообразието, както и от незаконното депониране на отпадъци на много места, включително в земеделски земи. Районът на Белите скали е особено уязвим от планове за изграждане на ветроенергийни паркове. Ветроенергийните съоръжения специално в този район ще препятстват свободното предвижване на птици, основно на реещите се мигриращи птици и в значителна степен ще ограничи достъпа им до ползваните от тях местообитания. Ветрогенераторите ще са причина за директен сблъсък и пряко унищожаване на птиците и ще доведат до разпокъсване и загуба на ценни места за пренощуване, хранене, набиране на височина за предвижване, както и на места за укриване при неблагоприятни метеорологични условия. Ветровите генератори ще бъдат бариера за хиляди реещи се мигриращи птици и нощни мигранти по пътя им на юг и на север и ще причинят значителна смъртност сред тях, както и по-нататъшно намаляване на техните популации.

Белите скали нямат законова защита съгласно националното природозащитно законодателство.

Калиакра BG0002051

Защитена зона по Директива за птиците, която припокрива защитена зона по Директива за местообитанията BG0000573 Комплекс Калиакра. Общата площ е 109 027.953 декара от които 55 434 декара море. Надморска височина от 0 до 137 метра, средна 69 м.

Цялата зона е разположена в Черноморски биогеографски район.

Мястото е разположено в Североизточна България и носи името на едноименния нос, който се намира в границите му. Обхваща най-източната част от Добруджанското плато и е с надморска височина от 0 до 150 м. На запад граничи с град Каварна, на север със селата Раковски, Хаджи Димитър и Свети Никола. На североизток следва пътя село Свети Никола – с. Камен бряг – с. Тюленово до нос Шабла и обхваща бреговата ивица с прилежащата плитка морска акватория от нос Шабла до пристана на град Каварна. В границите му попадат също и село Българево и курорта Русалка. Бреговата ивица се характеризира с отвесни скални масиви на височина до 100м. с пещери и скални ниши. Растителността се характеризира главно с преобладаване на тревните фитоценози и оскъдно участие на дървесни и храстови видове. Тя се развива върху плитка почва и почти разкрита основна варовикова скала. В района между с. Българево, нос Калиакра и местността Ени кулак се намират последните и най-добре запазени степни местообитания в България. Те са резултат от съчетанието на специфичен релеф, почви и климатични условия и е особено важно да бъдат запазени, тъй като поддържат характерни видове от степния биом. Повечето от растенията принадлежат към ксеротермния тип формации. Флората на Калиакра е сходна с Кримската.

Калиакра е единственото орнитологично важно място в България, където са съхранени остатъци от добруджанската степ, както и най-големите крайбрежни скални масиви по българското Черноморие. На територията на Калиакра са установени общо 310 вида птици, за 100 от които се изискват специални мерки за опазване на техните местообитания по Закона за биологичното разнообразие. От значение за Европейския

съюз са 95 вида, включени в приложение 1 на Директива 79/409, както и голям брой мигриращи видове птици. От срещаните се видове 106 са от европейско природозащитно значение (SPEC) (BirdLife International, 2004), 17 от които са включени в категория SPEC1 като световно застрашени видове, 21 - в категория SPEC2 и 68 - в SPEC3 като видове с неблагоприятен природозащитен статус в Европа. В Калиакра се намира последното голямо и сравнително добре запазено степно местообитание в Добруджа. Тук обитават характерни степни видове – совоок дъждосвирец *Burhinus oedichnemus*, късопръста *Calandrella brachidactyla* и дебелоклюна чучулиги *Melanocorypha calandra*, 4 вида каменарчета, розов скорец *Sturnus roseus*, като първите три вида са с най-високи числености в страната. Почти цялата гнездова популация на черногърбото каменарче *Oenanthe pleshanka* е концентрирана на територията на Калиакра. Скалистите морски брегове се обитават от единствената в България колония на средния корморан *Phalacrocorax aristotelis*. С откритите биотопи са свързани и редица хищни птици, като белоопашатия мишелов *Buteo rufinus*, обикновената ветрушка *Falco tinunculus*, сокола орко *Falco subbuteo*, късопръстия ястреб *Accipiter brevipes*, бухала *Bubo bubo* и др. Изключително е значението на района по време на миграция, тъй като е разположен на втория по големина прелетен път в Европа – Via pontica. Над Калиакра всяка есен от август до октомври преминават значителни количества реещи се птици – повече от 29 000 щъркели, пеликани и жерави, както и над 3000 грабливи птици, включително световно застрашените видове степен блатар *Circus macrourus*, ловен сокол *Falco cherrug* и царски орел *Aquila heliaca*. Калиакра е най-вдадената в морето част от сухоземната територия на България. Поради тази специфична особеност, както и поради постоянните ветрове, при срещата на птиците с морето по пътя на юг, те се задържат дълго време в района с цел да преодолеят въздушните течения, да избягнат морето и да се върнат над сушата, както и за да набират височина. Над 60% от птиците летят на височина до 150 м. Поради силните ветрове често мигриращите птици (основно щъркели и блатари) кацат и през деня, а грабливите птици се задържат за да ловуват. Щъркелови ята редовно нощуват в земите между Каварна и Тюленово. На територията на Калиакра спират за почивка и хранене и многобройни ята прелетни пойни птици, пдпдъци и ливаден дърдавец *Сгех сгех*, поради факта че избягват морето по пътя си на юг. Тези птици са основно нощни мигранти. Над 50000 пойни птици са регистрирани по време на есенна миграция само през светлата част на деня. В района на Калиакра зимуват значителни количества водолюбиви птици, основно гъски, които се задържат от декември до март. Те нощуват в морето и ежедневно прелитат над района за да се хранят в нивите във вътрешността, като често спират и се хранят в нивите на територията на зоната. Макар и в малки количества редовно се среща и световно застрашената червеногуша гъска *Branta ruficollis*.

Мястото е силно уязвимо от човешки дейности, свързани с унищожаване на степните местообитания, със застрояване, както и от изграждане на високи съоръжения. Най-сериозна заплаха за района са съществуващите проекти за строителство на ветроенергийни паркове в самата защитена зона и около нея, които ще бъдат разположени на втория по големина път в Европа - Via Pontica. Повечето ветрови генератори са с височина 120 метра и ще бъдат разположени в територии, където проучванията на БДЗП потвърдиха че реещите се и други активно летящи мигриращи птици преминават през района на височина до 150 м, което означава директен сблъсък на огромни количества птици с перките на генераторите. Ветроенергийните съоръжения специално в този район ще пречат свободното придвижване на птици, основно на реещите се мигриращи птици и зимуващите птици и в значителна степен ще ограничи достъпа им до ползваните от тях местообитания. Ветрогенераторите ще доведат също до разпокъсване и загуба на ценни места за пренощуване, хранене, набиране на височина за придвижване, както и на места за укриване при неблагоприятни метеорологични условия. Ветровите генератори ще бъдат бариера за хиляди реещи се мигриращи птици и нощни мигранти по пътя им на

юг и на север и ще причинят значителна смъртност и съответно намаляване на техните популации. В района вече съществуват много електропреносни мрежи, причиняващи ежегодно висока смъртност на мигриращи птици, основно на пъдпъдъка /*Coturnix coturnix*/ и ливадния дърдавец /*C. crex*/, тъй като те летят през нощта и се сблъскват в жиците.

Строителството и функционирането на обекти с различно предназначение (туристическо, военно, за лично ползване, за метеорологична станция и др.), води до необратимо унищожаване на степните местообитания с редки и застрашени растителни видове, тяхното разпокъсване и ограничаване и силно намаляване на гнездовите популации на совокия дъждосвирец, дебелоклюната чучулига, късопръстата чучулига, черногърбото каменарче и испанското каменарче. Освен това липсата на пречиствателни системи в селищата и единичните сгради е причина за замърсяване на варовиковата скална основа и морската акватория с комунално-битови води. Незаконното изграждане и функциониране на нефтодобивни сондажи и съоръжения северно от нос Калиакра, включително в северната част на резервата и прилежащата част на буферната зона, води до замърсяване с нефтопродукти, твърди отпадъци и сондажни води и до разрушаване на естествени степни и скални местообитания. Периодично е провеждат военни учения в северната част на мястото, които причиняват значително безпокойство на птиците и в отделни случаи – пожари в степите. Дейностите свързани с развитие на инфраструктурата (електропроводи, водопроводи, телефонна мрежа и др.), както и разрастването на туристическата дейност могат да доведат до значително безпокойство на птиците, фрагментиране, влошаване и дори загуба на ценните за птиците местообитания.

Природата в защитената зона се опазва най- добре в резервата Калиакра, разположен на площ от 7136,7 дка и защитените местности „Степите” (1090 дка) и „Яйлата” (453 дка).

Комплекс Калиакра BG0000573

Защитена зона по Директива за местообитанията, която припокрива защитена зона по Директива за птиците Калиакра BG0002051. Обща площ 441,282.64 декара. Надморска височина от 0 до 181, средна 90.

Цялата зона е разположена в Черноморски биогеографски район.

Почти 90% от територията е море. Част от крайбрежна Добруджа и прилежащата ивица от Черно море. Дължината на крайбрежната линия е около 34 км. От района на пристана при село Тюленово бреговата ивица е клифова с общо направление север-юг/юг- запад до нос Калиакра, където направлението на брега се променя в посока изток-запад/югозапад. Височината на клифа варира от 5-6 м при село Тюленово до 65 м при нос Калиакра, където навлиза в морето на 2 километра. Разнообразна площ с много видове местообитания – широколистни гори, степи и сухи карстови пасища, морски клифове и скалисти брегове, морски заливи и характерни крайбрежни морски съобщества. Около 80 вида принадлежащи към 37 семейства са установени за акваторията на резерват Калиакра. Рибната фауна е представена от понтийски реликти, бореално-атлантически и Средиземноморски видове. В крайбрежната част в дерето Болата има блато с обширен масив от тръстика и свободна водна площ в централната зона. В миналото в западната част на влажната зона са били засадени тополи, които сега са изсъхнали. Склоновете са образувани от варовикови камъни с многобройни ниши, които служат за подслон на много видове. Важни местообитания за набавянето на храна и убежище за на прилепите и степните бозайници. Има разрушени участъци. В долния край на склоновете особено от южната страна се намират гъсти непроходими храсти основно от драка, жасмин (*Jasminum fruticans*), дрян (*Cornus mas*), чашкодрян (*Euonymus europaeus*) и някои дървесни видове съвместно - явор (*Acer campestre*), бряст (*Ulmus minor*), махалебка (*Prunus mahaleb*) и други. По крайбрежната линия има малка скална долина с пясъчен бряг (единствения в

региона); отделено от морето блато (частично обрасло с тръстика). Мястото е от значение за съществуването на безгръбначната фауна.

Балчишка тузла и Наневска тузла (Тауклиман) са определени като част от най-редките типове екосистеми в света. Естествено солени езера; поради това, че са много плитки това ги прави много уязвими, особено заради съществуването им в район, където има свличане на земни маси. Зоната е под силно туристическо въздействие, заради интензивния летен сезон.

Данните от последните десетилетия, особено в резервата и долната тераса на Яйлата, където пашата е забранена от десетилетия, без съмнение показват, че при липса на паша и наличие на дървесно-храстова растителност в съседство, се наблюдава прогресивно захрастяване на територията в участъците с почвена покривка. С горното е свързан най-съществен аспект на уязвимост на степните хабитати в района. В последните две десетилетия броят на домашните животни в района рязко намаля и съответно намаля и интензивността на пашата. Неголемият брой животни обикновено се пашуват около селищата. Така част от пасищата се пренатоварват, а тези, които са по-отдалечени от селищата, постепенно обрастват с храсталаци. Така и в двете зони условията за редица редки видове, характерни за района, се влошават. Един друг аспект на този начин на организация на пашата в района е развитието на растителност със значително присъствие на бодливи видове от сложноцветните – *Carduus ssp.*, *Onopordon ssp.*, *Centaurea calcitrapa*, *Centaurea solstitialis*, *Carthamus ssp.* и др. в съседство със селищата, край пътищата и на места, където е имало или има прекомерно натоварване на пасищата. Събирането на красиви цветя, включително понякога с подземни части, влияе на популациите на божурите и др. видове. Заплаха е и незаконното комерсиално събиране на съцветия на видовете от *Limonium ssp.* и *Goniolimon ssp.* По време на лятото има силно въздействие от рекреационния туризъм. Природата в защитената зона се опазва най-добре в резервата Калиакра, разположен на площ от 7136,7 дка и защитените местности „Степите” (1090 дка) и „Яйлата” (453 дка).

Шабленски езерен комплекс BG0000156

Защитена зона по Директива за птиците, която припокрива защитена зона по Директива за местообитанията BG0000621 Езеро Шабла – Езерец. Цялата зона е разположена в Черноморски биогеографски район.

Общата ѝ площ е 31749.317 декара, от които 6448 дка е море. Надморска височина от 0 до 40 метра, средна 9.

Комплексът включва Шабленското езеро и Шабленската тузла, разположени върху сарматски варовици в Североизточна България, на 5 км североизточно от град Шабла. С името Шабленско езеро се обединяват две близкостоящи крайбрежни лиманни езера - Шабленско и Езерецко, свързани помежду си с изкуствено прокопан канал. На изток езерото е отделено от морето с 30-50 м пясъчна ивица. Езерото е в границите на правителствената резиденция. Шабленската тузла е полусолена лагуна, разположена на 1,5 км югоизточно от езерото и отделена от морето с високи дюни. Бреговете на езерото са обрасли с обширни масиви главно от тръстика */Phragmites australis/* с участие на теснолистен */Typha angustifolia/* и широколистен папур */Typha latifolia/*, брегова острица */Carex riparia/* и др. Тръстиковите масиви представляват основното местообитание в комплекса. Значителни по размери са и откритите водни площи. Захранването на езерото става изключително от подземни води. В района на сградите на правителствената резиденция има изкуствени насаждения от парков тип - миризлива върба */Eleagnus angustifolia/*, люляк */Syringa vulgaris/*, птиче грозде */Ligustrum vulgare/*, смрадлика */Cotinus coggygria/*, обикновен глог */Crataegus monogyna/*). Северно от Шабленското езеро се намират неголеми изкуствени насаждения от бяла акация */Robinia pseudoacacia/* и американския ясен */Fraxinus*

americana, а от юг - топоволи култури. В Шабленската тузла преобладава откритата водна площ, като водолюбивата растителност заема сравнително тясна ивица покрай брега. Важно местообитание са и обраслите с псамофитна растителност дюни и пясъчен плаж.

На територията на Шабленския езерен комплекс са установени 260 вида птици. От срещащите се видове 111 са от европейско природозащитно значение (SPEC) (BirdLife International, 2004). Като световно застрашени в категория SPEC1 са включени 13 вида, а като застрашени в Европа съответно в категория SPEC2 - 26 вида, в SPEC3 - 72 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 90 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. От тях 86 са вписани също в приложение I на Директива 79/409 на ЕОЕС. Комплексът има стратегическо значение за световно застрашената червеногуша гъска *Branta ruficollis* през зимата, като заедно с Дуранкулашкото езеро приемат почти цялата ѝ световна популация. През този сезон тук се наблюдават също големи концентрации на голямата белочела гъска *Anser albifrons* и единични екземпляри световно застрашената малка белочела гъска *A. erythropus*. Този факт определя мястото като едно от най-важните зимовища на тези видове гъски в света. Езерото е едно от местата в страната със значителни струпвания на поен лебед *Cygnus cygnus* и зеленоглава патица *Anas platyrhynchos* през зимата. Езерният комплекс е важна миграционна станция за щъркелоподобните, гъскоподобните и дъждосвирицоподобните птици. През есенно-зимния сезон тук се наблюдават редица световно застрашени видове, като къдроглавия пеликан *Pelecanus crispus*, малката белочела гъска, тръноопашатата *Oxyura leucocephala* потапница и големия креслив орел *Aquila clanga*. Малкият корморан образува значителни струпвания както по време на миграция, така и през зимата. В комплекса гнездят белооката потапница *Aythya nyroca* и ливадният дърдавец *Crex crex*. В значителни количества се размножават редица други редки и застрашени от изчезване птици, като морският дъждосвирец *Charadrius alexandrinus* и черночелата сврачка *Lanius minor*. Езерото е едно от най-важните места в страната за опазването на гнездящите тук морски дъждосвирец, кафявокрил огърличник *Glaucopis trichotis*, кокилобегач *Himantopus himantopus*, белочела рибарка *Sterna albifrons* и вечерна ветрушка *Falco vespertinus*.

Цялата територия на езерата Шабла и Езерец заедно с прилежащата пясъчна ивица и гористи части са включени в правителствена резиденция. Риболов е разрешен само на ограничена част от територията. Подпочвените води се използват интензивно за питейни нужди и напояване на земеделските земи. В пасищата около езерото се осъществява паша на кози, овце и крави. В района се извършва интензивен лов на водолюбиви птици, в по-малка степен горско-стопански дейности и отдих. Шабленския езерен комплекс е силно чувствителен към всички дейности, които оказват влияние на водния режим и на качеството на водите във влажните зони. Настоящото водочерпене от повърхностните и подпочвените води за питейни нужди и напояване е безконтролно и несъобразено с оптималното водно ниво на езерата. Самите езера са замърсени с биогенни елементи (амониеви соли, нитрити, нитрати и фосфати) и органична материя като резултат от интензивното земеделие и животновъдство в района. До края на 80-те години в близост до езерото Шабла е работила кравеферма без оперираща пречиствателна система, която е имала значителен принос към биогенното и органичното замърсяване на езерото. Сметището на град Шабла е разположено в границите на мястото, във водосборните басейни на езерата Шабла и Езерец, което допринася за допълнително замърсяване на езерото с биогенни елементи и токсични материали. Замърсяването с биогенни елементи е основната причина за нарастващия процес на евтрофикация и промяна в равновесието на водните екосистеми. Все още съществуват чести нарушения на ловното и природозащитното законодателство от браконieri, както и мащабен незаконен лов с мрежи в езерото Шабла и особено в Езерец. Изкуственото отглеждане на култивиран шаран е ограничаващ фактор за

оцеляването на дивата популация на вида. Неконтролираната паша на домашни животни в и около влажните зони води до влошаване и разрушаване на местообитания като влажните ливади и блатата. Други човешки дейности, които влияят отрицателно на качеството на ценните местообитания са незаконния добив на пясък от дюните при Шабленската тузла, както и замърсяването на цялата територия с отпадъци; военните учения и безконтролното движение на военна техника в района, поради близостта на военен полигон до Шабленската тузла. Много от дейностите в резиденцията (отдых, риболов, косене, залесяване, стрелби) са несъвместими с екологичните изисквания и природозащитния статут на езерния комплекс. През последното десетилетие се наблюдава експанзия на американския ясен *Fraxinus americana* в крайбрежната растителност на Езерецкото езеро. Практикува се изкуствено залесяване с *Eleagnus angustifolia* и други екзотични видове. В последните години езерния комплекс е силно застрашен от планове за развитието на нови обекти за отдых и туризъм, както и изграждане на ветроенергийни паркове. Интензивното развитие на туризма, свързано с изграждането на нови хотели ще доведе до влошаване на качествата и дори унищожаване на ценни местообитания, както и значителен антропогенен натиск и безпокойство на птиците, които са много по високо от прага на поносимост на влажната зона. Ветроенергийните паркове ще затрудняват свободното придвижване на птиците и ще доведат до фрагментиране на местообитанията на мигриращите и зимуващите птици. Ветровите генератори ще бъдат бариера за хиляди реещи се мигриращи птици и нощни мигранти по пътя им на юг и на север и ще причинят значителна смъртност и съответно намаляване на техните популации.

Шабленското езеро е обявено за защитена територия през 1979 г. за опазване на ловна и рибна фауна и на застрашени видове водолюбиви птици на площ от 5108 дка. Защитената местност покрива около 16% от територията на комплекса. В рамките на Българо-Швейцарската програма за опазване на биологичното разнообразие е разработен план за управление.

Шабленското езеро е обявено за Рамсарско място през 1996 с площ от 4040 дка.

Езеро Шабла – Езерец BG0000621

Защитена зона по Директива за местообитанията, която припокрива защитена зона по Директива за птиците Шабленски езерен комплекс BG0000156. Обща площ 26,235.30 декара. Надморска височина от 0 до 33, средна 17.

Цялата зона е разположена в Черноморски биогеографски район.

Солени плитководни лагуни, отчасти обрасли (по периферията) с тръстикови легла. Много значимо място за престой на мигриращи и зимуващи водни птици, блатни птици, чайки, речни рибарки и други видове птици свързани с водата. Блатото с неговата богата хирономна фауна е подходящо местообитание за храна на прилепите. В околностите се намират тесни степни площи, подходящи като хабитати за някои редки степни бозайници.

Езерата Шабла-Езерец са слабо солени басейни, свързани помежду си с изкуствен канал. Разположени са близо до Черно море. От постоянните обитатели 6 вида риба са включени в Червената книга на България като “застрашени”, а 5 вида са включени в Бернската конвенция.

Дуранкулашко езеро BG0002050

Защитена зона по Директива за птиците, която припокрива защитена зона по Директива за местообитанията BG0000154 Езеро Дуранкулак. Обща площ от 33 559.813 декара, от които 9710 декара море. Надморска височина от 0 до 46 метра, средна 7.

Цялата зона е разположена в Черноморски биогеографски район.

Крайморско лиманно сладководно до бракично езеро с естествен произход и значителни обраствания от водолюбива растителност. Разположено е в Североизточна България в район със сарматски варовици, на 6 км от границата с Румъния, източно от едноименното село. Заобиколено е с обработваеми земи и степни територии. Пясъчни дюни и плажна ивица го отделят от морето на изток. Сред югозападната открита езерна акватория са разположени 2 острова, единият от които е археологически обект. Водният баланс на езерото се определя главно от подземните води и валежите. При силно вълнение през пясъчната коса е възможно навлизане на морска вода в езерото. Основни местообитания са откритите водни площи и обширните масиви от висша водолюбива растителност покриващи предимно северната (Орловото блато) и югозападната (Ваклинския ръкав) част на езерото, както и блатото от югоизточната му страна. Сред тях доминират обикновената тръстика */Phragmites australis/*, теснолистният */Typha angustifolia/*, широколистният папур */Typha latifolia/* и триръбестият камъш */Shoenoplectus triqueter/*. Около югозападната част на езерото са обособени храстови асоциации от драка */Paliurus spina-christi/*, обикновен глог */Crataegus monogyna/*, шипка */Rosa canina/* и изкуствено създадени насаждения от топола */Populus sp./*, полски ясен */Fraxinus oxycarpa/*, мъждрян */Fraxinus ornus/*, махалебка */Prunus machaleb/*. Сред водолюбивата растителност във Ваклинския ръкав на езерото има естествено появили се групи от бяла върба */Salix alba/*.

В Дуранкулашкото езеро и прилежащите му територии са установени 260 вида птици. От срещаните се видове 110 са от европейско природозащитно значение (SPEC) (BirdLife International, 2004). Като световно застрашени в категория SPEC1 са включени 14 вида, а като застрашени в Европа съответно в категория SPEC2 - 27 вида, в SPEC3 - 69 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 95 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. От тях 91 са вписани също в приложение I на Директива 79/409 на ЕС. Дуранкулашкото езеро е място от световно значение за водолюбивите птици през зимата, главно поради големите струпвания на гъски. Заедно с голямата белочела гъска */Anser albifrons/*, тук в значителни количества зимува световно застрашената червеногуша гъска */Branta ruficollis/*, като почти цялата ѝ световна популация през януари и февруари пребивава в Дуранкулашкото и Шабленското езера, което несъмнено ги прави едни от най-значимите влажни зони в света. Сред многобройните ята гъски редовно се среща и световно застрашената малка белочела гъска */Anser erythropus/*. Езерото е едно от местата в страната с големи струпвания на зеленоглава патица */Anas platyrhynchos/* през зимата. То е едно от няколкото места в България, където са наблюдавани през последните години червеногушият гмуркач */Gavia stellata/*, моминия жерав */Antropoides virgo/* и стрепета */Tetrax tetrax/*. Тъй като езерото се намира на миграционния път *Via Pontica* и в близост до Дунавската делта, то е една от най-важните станции при прелета на птиците по българското Черноморие. Особено многобройни са щъркелоподобните, гъскоподобните и дъждосвицепоподобните птици. Използва се като място за почивка по време на прелет от розовия пеликан */Pelecanus onocrotalus/*, малкия корморан */Phalacrocorax pygmeus/*, както и от единични екземпляри голям креслив орел */Aquila clanga/*. По време на миграция е установено и водното шаварче */Acrocephalus paludicola/*, което е застрашено от изчезване в света. В по-малки количества, както през зимата, така и по време на миграция са отбелязани тръноопашатата потапница */Oxyura leucosephala/* и къдроглавият пеликан */Pelecanus crispus/*. Средиземноморският буревестник */Puffinus yelkouan/* ползва крайбрежните морски води пред езерото като място за хранене. Езерото е едно от най-важните в страната места за гнезденето на червената чапла */Ardea purpurea/*, морския дъждосвирец */Charadrius alexandrinus/*, тръстиковия блатар */Circus aeruginosus/*, кафявокрилия огърличник */Glareola pratincola/*, средната пъструшка */Porzana parva/*, белочелата рибарка */Sterna albifrons/* и вечерната ветрушка */Falco vespertinus/*. Езерото е основното гнездовище по Българското Черноморие на застрашената от изчезване белоока потапница */Aythya nyroca/*. Макар и в по-малки

количества тук гнездят и някои други редки и застрашени от изчезване видове птици, като големия воден бик */Botaurus stellaris/*, совокия дъждосвирец */Burchinus oediconemus/* и полската бърбица */Anthus campestris/*.

Дуранкулашкото езеро се ползва като източник на води за напояване, за промишлен риболов и събиране на речни раци, в по-малка степен – добив на тръстика, а околните му територии – за паша на кози, овце и крави, земеделие (отглеждане на зеленчуци и зърнени култури), отдих и туризъм, в по-малка степен горско-стопански дейности, както и лов извън защитената територия. Прекомерното водочерпене за нуждите на напояването нарушава водния баланс на езерото. Незаконния лов и риболов, незаконния добив на пясък от пясъчните дюни, както и безконтролната паша в крайбрежната растителност води до влошаване на местообитанията и безпокойство на птиците. Законния лов извън защитената територия постоянно прогонва зимуващите гъски от земеделските земи северно от езерото, които са най-предпочитани от гъските като място за хранене. Поради интензивното земеделие в околните обработваеми земи и интензивното животновъдство концентрацията на биогенни елементи (особено амониеви соли и фосфати) и органична материя в езерото драстично се повиши през последните десетилетия. Интензивното земеделие във водосборния басейн на езерото и основно това от 70-те и –80-те години, включващо ползването на големи количества нитрати и фосфати, неправилно съхранение на изкуствени торове и липсата на пречистване на водите сериозно допринесе за увеличаването на биогенни елементи в езерото. Безконтролното водочерпене за питейни нужди и напояване води до неестествено понижаване на водното равнище. Голямото количество биогенни елементи и нарушаването на естественото водно ниво на езерото са основната причина за нарастване на еутрофикацията и нарушаване на равновесието на водната екосистема. В последните години Дуранкулашкото езеро е силно застрашено от планове за развитието на нови обекти за отдих и туризъм, както и изграждане на ветроенергийни паркове. Интензивното развитие на туризма, свързано с изграждането на нови хотели ще доведе до влошаване на качествата и дори унищожаване на ценни местообитания, както и значителен антропогенен натиск и безпокойство на птиците, които са много по-високи от прага на поносимост на влажната зона. Дори при сегашната ситуация много туристи навлизат през пясъчните дюни в защитената територия по време на гнездовия период и предизвикват безпокойство на птиците и замърсяване на местообитанията. Ветроенергийните паркове ще затрудняват свободното придвижване на птиците и ще доведат до фрагментиране на местообитанията на мигриращите и зимуващите птици. Ветровите генератори ще бъдат бариера за хиляди реещи се мигриращи птици и нощни мигранти по пътя им на юг и на север и ще причинят значителна смъртност и съответно намаляване на техните популации.

Дуранкулашкото езеро (4465 дка) е обявено за защитена местност през 1983 г. с цел опазване на застрашени видове водолюбиви птици. Тя обхваща 13% от територията на предложената защитена зона. В сила е план за управление на защитената местност.

През 1984 г. Дуранкулашкото езеро (350 дка) е обявено за Влажна зона с международно значение съгласно Рамсарската Конвенция.

Езеро Дуранкулак BG0000154

Защитена зона по Директива за местообитанията, която припокрива защитена зона по Директива за птиците Дуранкулашко езеро BG0002050. Разположена в Черноморски биогеографски регион. Обща площ 50,507.95 декара. Надморска височина от 1 до 48, средна 25. 75% от зоната е море – от с. Крапец до границата с Румъния.

Езеро Дуранкулак е най-северното сред българските морски крайбрежни езера. Понастоящем представители на 7 вида риба срещащи се в езерото са включени в Червената книга на България, а 5 вида са включени в Бернската конвенция. Зоната е под въздействието на човешки дейности, свързани с туризма. Интензивен летен туризъм, лов през зимата. Независимо от забраната на западната граница на на зоната вътре навлизат частни превозни средства. Зоната е много уязвима от възможно замърсяване на морската вода, което може да бъде от канализационни води от Румънски села и от изхвърлянето на пластмасови отпадъци в морето. Други заплахи са туризма, гмуркането и риболова. Зоната е застрашена и от селскостопанските дейности в нея. Изкуствено развъждане на някои видове. Промяна на водното ниво на езерото, особено по време на размножителния период.

Крайморска Добруджа BG0000130

Защитена зона по Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна. Разположена в Черноморски биогеографски регион. Обща площ 65,207.40 декара. Надморска височина от 14 до 213, средна 114.

Защитената зона в момента е една от най- важните за опазването на ендемичното за България и Румъния местообитание Понто-Сарматски степи (код 62С0) и стотиците свързани с него редки видове растения и безгръбначни. Зоната е ключова за опазването на шипобедрената костенурка, лалугера, пъстрия и степния пор в тази част на България. В миналото района е бил едно от последните находища на дроплата в България, за чието опазване е била обявена защитената местност Долината на дроплите.

Понто-сарматските степи са разположени като тясна ивица от полу-степни тревни съобщества, по всяка от страните на дълго залесено (широколистни дървесни видове) дере, сред обширна площ от орна земя.

Съществува опасност за разораване на част от тях.

Няма защитена територия в защитената зона след заличаването на защитената местност Долината на дроплите.